

USTAWA

z dnia 21 listopada 1996 r.

o muzeach¹

(Dz. U. z dnia 20 stycznia 1997 r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.)

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. Muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów.

Art. 2. Muzeum realizuje cele określone w art. 1, w szczególności przez:

- 1) gromadzenie zabytków w statutowo określonym zakresie,
- 2) **katalogowanie i naukowe opracowywanie zgromadzonych zbiorów,**
- 3) przechowywanie gromadzonych zabytków, w warunkach zapewniających im właściwy stan zachowania i bezpieczeństwo, oraz magazynowanie ich w sposób dostępny do celów naukowych,
- 4) **zabezpieczanie i konserwację zbiorów oraz, w miarę możliwości, zabezpieczanie zabytków archeologicznych nieruchomych oraz innych nieruchomych obiektów kultury materialnej i przyrody,**
- 5) **urządzanie wystaw stałych i czasowych,**
- 6) organizowanie badań i ekspedycji naukowych, w tym archeologicznych,
- 7) prowadzenie działalności edukacyjnej,
- 7a) **popieranie i prowadzenie działalności artystycznej i upowszechniającej kulturę,**
- 8) **udostępnianie zbiorów do celów edukacyjnych i naukowych,**
- 9) **zapewnianie właściwych warunków zwiedzania oraz korzystania ze zbiorów i zgromadzonych informacji,**
- 10) prowadzenie działalności wydawniczej.

Art. 3. Muzea mogą być tworzone dla jednej lub wielu dziedzin działalności człowieka oraz tworów natury.

---

¹ Tekst ustawy ujednolicony – zmiany wprowadzone przez nowelizację z 29 czerwca 2007 r. zaznaczono wytłuszczoną czcionką. Ustawę o zmianach ustawy o muzeach umieszczono po tekście jednolitym.

Art. 4. W sprawach nie uregulowanych w ustawie mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. Nr 114, poz. 493, z 1994 r. Nr 121, poz. 591 oraz z 1996 r. Nr 90, poz. 407).

Rozdział 2

Organizacja muzeów

Art. 5. 1. Muzea mogą być tworzone przez ministrów i kierowników urzędów centralnych, jednostki samorządu terytorialnego, osoby fizyczne, osoby prawne lub jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej.

2. Muzeami państwowymi są muzea utworzone przez organy administracji rządowej.

3. Muzeami samorządowymi są muzea utworzone albo przejęte przez jednostki samorządu terytorialnego.

4. Podmioty, o których mowa w ust. 1, tworzące muzea są obowiązane:

- 1) zapewnić środki potrzebne do utrzymania i rozwoju muzeum,
- 2) zapewnić bezpieczeństwo zgromadzonym zbiorom,
- 3) sprawować nadzór nad muzeum.

5. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, określi w drodze rozporządzenia:

- 1) **szczegółowy zakres i tryb zabezpieczania zbiorów przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym zniszczeniem lub utratą zbiorów,**
- 2) **sposoby przygotowania zbiorów do ewakuacji w razie powstania zagrożenia – mając na względzie niedopuszczenie do sytuacji, w której zbiory mogą być utracone, uszkodzone lub zniszczone, oraz ochronę miejsca przechowywania i ekspozycjonowania zbiorów oraz ich ochronę w czasie transportu.**

6. Muzea państwowe i rejestrowane muzea samorządowe mają prawo używania okrągłej pieczęci z wizerunkiem orła ustalonym dla godła Rzeczypospolitej Polskiej oraz nazwą muzeum w otoku.

Art. 5a. Muzea będące instytucjami kultury mogą być łączone tylko z muzeami.

Art. 6. 1. Muzeum działa na podstawie statutu nadanego przez podmiot, o którym mowa w art. 5 ust. 1, w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z zastrzeżeniem ust. 5.

2. Statut określa w szczególności:

- 1) nazwę, teren działania i siedzibę muzeum,
- 2) zakres działania,
- 3) rodzaj i zakres gromadzonych zbiorów,
- 4) organ zarządzający i nadzorujący oraz organy doradcze i sposób ich powoływania,
- 5) sposób uzyskiwania środków finansowych,
- 6) zasady dokonywania zmian w statucie,
- 7) zasady prowadzenia działalności, o której mowa w art. 9, jeżeli muzeum zamierza taką działalność prowadzić.

3. Pierwszy statut nadany muzeum, statut muzeum w organizacji, zawiera postanowienia regulujące proces organizowania muzeum i obowiązuje do czasu jego zakończenia. Za dzień zakończenia organizowania muzeum przyjmuje się dzień otwarcia wystawy stałej.

4. Po dniu zakończenia organizowania muzeum nadaje się muzeum statut zgodnie z wymogami określonymi w ust. 2.

5. Uzgodnień, o których mowa w ust. 1, dokonuje także, w zakresie swojej właściwości, Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa.

6. Muzeum nieposiadające osobowości prawnej, w tym muzeum funkcjonujące w ramach struktury jednostki organizacyjnej, działa na podstawie regulaminu nadanego przez podmiot, o którym mowa w art. 5 ust. 1. Przepisy ust. 1-4 stosuje się odpowiednio do regulaminu.

7. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego prowadzi spis uzgodnionych regulaminów, o których mowa w ust. 6.

Art. 7. 1. Przy ministrze właściwym co spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego działa Rada do Spraw Muzeów jako organ opiniotawczo-doradczy w sprawach zarządzania, finansowania oraz polityki kulturalnej w zakresie muzealnictwa.

2. Rada do Spraw Muzeów składa się z 21 członków, w tym 10 wskazanych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz 11 wybranych na zjeździe muzeów rejestrowanych.

3. Kadencja Rady do Spraw Muzeów trwa 3 lata.

4. Członków Rady do Spraw Muzeów powołuje i odwołuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Rada wybiera Przewodniczącego ze swojego grona.

5. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres działania Rady do Spraw Muzeów, sposób powoływania jej członków oraz Przewodniczącego, uwzględniając przy tym ich wiedzę merytoryczną, niezbędną przy pełnionej w niej funkcji.

Art. 8. 1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego sprawuje nadzór nad muzeami. W tym celu może dokonywać kontroli ich działalności.

2. W razie rażącego naruszenia przepisów ustawy i statutu muzeum, gdy bezskuteczne okazały się zalecenia usunięcia stwierdzonych uchybień w działalności muzeum, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, po wysłuchaniu podmiotu, o którym mowa w art. 5 ust. 1, oraz rady muzeum lub rady powierniczej, po zapoznaniu się z opinią Rady do Spraw Muzeów, może, w drodze decyzji administracyjnej, zakazać jego dalszej działalności. Decyzję tę podaje się do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

3. W decyzji, o której mowa w ust. 2, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego wskazuje sposób zabezpieczenia muzealiów.

Art. 9. Muzeum może prowadzić, jako dodatkową, działalność gospodarczą w celu finansowania działalności określonej w art. 2.

Art. 10. 1. Wstęp do muzeów jest odpłatny, chyba że właściwy podmiot, o którym mowa w art. 5 ust. 1, postanowi o nieodpłatnym wstępie do muzeum.

2. W jednym dniu tygodnia wstęp na wystawy stałe muzeów jest nieodpłatny.

3. Dyrektor muzeum ustala i podaje do publicznej wiadomości, w sposób zwyczajowo przy-

jęty, wysokość opłat za wstęp do muzeum oraz dzień, o którym mowa w ust. 2. Dyrektor muzeum może zwolnić z opłat za wstęp.

4. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, grupy osób, którym przysługuje ulga w opłacie lub zwolnienie z opłaty za wstęp do muzeów państwowych, oraz rodzaje dokumentów potwierdzających ich uprawnienia, uwzględniając przy tym odpowiednio przepisy obowiązujące w państwach członkowskich Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej oraz w państwach członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym.

5. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, po zasięgnięciu opinii Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, ustali, w drodze rozporządzenia, wykaz państwowych muzeów martyrologicznych, do których wstęp jest bezpłatny, ze względu na szczególny charakter historyczny i edukacyjny tych muzeów.

Art. 11. 1. Przy muzeum państwowym i samorządowym działa rada muzeum, której członków powołuje właściwy podmiot, o którym mowa w art. 5 ust. 2 lub 3.

2. Rada muzeum:

- 1) **sprawuje nadzór nad wypełnianiem przez muzeum jego powinności wobec zbiorów i społeczeństwa, w szczególności nad realizacją celów określonych w art. 1,**
- 2) **ocenia, na podstawie przedłożonego przez dyrektora muzeum sprawozdania rocznego z działalności, działalność muzeum oraz opiniuje przedłożony przez dyrektora roczny plan działalności.**

3. Kadencja członków rady muzeum trwa cztery lata, z zastrzeżeniem art. 18 ust. 1.

4. **Rada muzeum liczy od 5 do 15 członków. Członków rady muzeum powołuje i odwołuje właściwy podmiot, o którym mowa w art. 5 ust. 2 lub 3. Rada muzeum wybiera ze swojego grona przewodniczącego.**

5. W skład rady muzeum powoływane są osoby spośród kandydatów wskazanych przez:

- 1) **właściwy podmiot, o którym mowa w art. 5 ust. 2 lub 3,**
- 2) **właściwe ze względu na siedzibę muzeum organy jednostek samorządu terytorialnego, z wyjątkiem jednostki samorządu terytorialnego, o której mowa w art. 5 ust. 3,**
- 3) stowarzyszenia naukowe i twórcze,
- 4) fundacje i inne instytucje wspierające działalność muzeum,
- 5) Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w muzeach prowadzących działalność w zakresie jej właściwości,
- 6) dyrektora muzeum,
- 7) samą radę muzeum.

6. **Członkowie rady muzeum wskazani przez podmiot, o którym mowa w art. 5 ust. 2 lub 3, stanowią nie więcej niż 1/3 składu rady muzeum.**

7. Dyrektor muzeum i sekretarz rady muzeum uczestniczą w jej zebraniach; sekretariat rady zapewnia muzeum.

7a. **Członkom rady muzeum mogą przysługiwać diety oraz zwrot kosztów przejazdów i noclegów na zasadach określonych w przepisach regulujących należności przysługujące pracownikowi, zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej, z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju, o ile nie otrzymują ich z innego tytułu. Wydatki te pokrywa muzeum.**

7b. Dyrektor muzeum przyznaje należności, o których mowa w ust. 7a, jeżeli środki na ten cel są ujęte w planie finansowym muzeum na dany rok.

8. Szczegółowy tryb pracy rady muzeum określa uchwalony przez nią regulamin.

9. Rada muzeum, w przypadku ogłoszenia konkursu na stanowisko dyrektora, wyznacza do składu komisji konkursowej określonej w art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2001 r. Nr 13, poz. 123, z późn. zm.) dwóch dodatkowych członków.

10. (uchylony).

Art. 12. 1. W muzeum mogą działać kolegia doradcze utworzone przez dyrektora, z jego inicjatywy lub na wniosek co najmniej połowy zatrudnionych w nim muzealników.

2. Tryb działania kolegiów doradczych, skład osobowy i organizację określa statut muzeum.

Rozdział 3

Muzeum rejestrowane

Art. 13. 1. W celu potwierdzenia wysokiego poziomu merytorycznej działalności i znaczenia zbiorów oraz w celu ewidencjonowania muzeów spełniających te warunki, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego prowadzi Państwowy Rejestr Muzeów, zwany dalej „Rejestrem”.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego uzależnia wpis do Rejestru w szczególności od znaczenia posiadanych przez muzeum zbiorów, zespołu wykwalifikowanych pracowników, pomieszczeń i stałego źródła finansowania - zapewniających spełnienie statutowych celów muzeum.

3. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób prowadzenia Rejestru,
- 2) wzór wniosku o wpis do Rejestru,
- 3) warunki i tryb dokonywania wpisów w Rejestrze,
- 4) okoliczności, w jakich można zarządzić kontrolę w celu ustalenia, czy muzeum spełnia nadal warunki wpisu do Rejestru – biorąc pod uwagę uprawnienia nadzorcze ministra nad muzeami.

4. Z dniem wpisu do Rejestru muzeum jest uprawnione do używania nazwy „muzeum rejestrowane”.

5. Muzeum rejestrowane korzysta ze szczególnej ochrony i pomocy finansowej państwa.

6. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ogłasza w Biuletynie Informacji Publicznej wykaz muzeów rejestrowanych.

Art. 14. 1. Jeżeli muzeum rejestrowane przestało spełniać warunki wpisu do Rejestru, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego wyznacza muzeum termin do ich spełnienia, a po jego bezskutecznym upływie skreśla z Rejestru.

2. O wszczęciu postępowania w sprawie skreślenia z Rejestru oraz o jego wyniku minister właściwy

do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego zawiadamia podmiot, o którym mowa w art. 5 ust. 1, i podaje ten fakt do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

Art. 15. Rozstrzygnięcie w sprawach wpisu i skreślenia z Rejestru następuje w drodze decyzji administracyjnej.

Art. 16. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, po zasięgnięciu opinii Rady do Spraw Muzeów, może w muzeach rejestrowanych, bezpośrednio mu podległych, powierzyć swoje uprawnienia radzie powierniczej, w zakresie:

- 1) nadzoru nad wypełnianiem przez muzeum jego powinności wobec zbiorów i społeczeństwa,
- 2) bezpośredniego nadzoru nad realizacją celów określonych w art. 1,
- 3) powoływania i odwoływania dyrektora muzeum.

Art. 17. Właściwe organy administracji rządowej oraz organy jednostek samorządu terytorialnego mogą w muzeach rejestrowanych bezpośrednio im podległych powierzyć – za zgodą ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, po zasięgnięciu opinii Rady do Spraw Muzeów – swoje uprawnienia radzie powierniczej, w zakresie określonym w art. 16.

Art. 18. 1. W muzeum, w którym działa rada powiernicza, nie powołuje się rady muzeum, a dotychczasowa rada ulega rozwiązaniu.

2. Przekazanie uprawnień, o których mowa w art. 16 i 17, wymaga zasięgnięcia opinii Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, w zakresie jej właściwości.

Art. 19. 1. Rada powiernicza składa się z 9-15 członków. Pracami rady kieruje przewodniczący. Członków rady oraz przewodniczącego powołuje i odwołuje organ, o którym mowa w art. 16 i art. 17.

2. Szczegółowy tryb pracy rady powierniczej określa regulamin uchwalany przez radę i zatwierdzany przez organ, o którym mowa w art. 16 i art. 17.

3. Kadencja rady powierniczej trwa 5 lat.

4. Członkostwo w radzie powierniczej wygasa przed upływem kadencji w razie:

- 1) śmierci,
- 2) zrzeczenia się,
- 3) skazania prawomocnym wyrokiem na utratę praw publicznych,
- 4) ubezwłasnowolnienia,
- 5) odwołania z powodu niewykonywania obowiązków członka rady wynikających z przepisów ustawy lub regulaminu.

Art. 19a. 1. Członkom rady powierniczej może przysługiwać zwrot kosztów przejazdów na zasadach określonych w przepisach regulujących należności przysługujące pracownikowi, zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej, z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju oraz wynagrodzenie za udział w posiedzeniu rady powierniczej. Wydatki te pokrywa muzeum.

2. Dyrektor muzeum przyznaje zwrot kosztów przejazdów, jeżeli środki na ten cel są ujęte w planie finansowym muzeum na dany rok.

3. Podmiot, o którym mowa w art. 16 lub 17, przyznaje wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 1, oraz ustala jego wysokość.

4. W przypadku przyznania wynagrodzenia, o którym mowa w ust. 1, nie może być ono wyższe niż:

- 1) dla przewodniczącego rady – 50 %,**
- 2) dla pozostałych członków rady – 45 %**
– minimalnego wynagrodzenia przewidzianego w przepisach o minimalnym wynagrodzeniu za pracę.

Art. 20. Muzeum rejestrowanemu przy nabywaniu zabytków przysługuje:

- 1) prawo pierwszeństwa zakupu od podmiotów prowadzących działalność polegającą na oferowaniu do sprzedaży zabytków - w terminie 14 dni od dnia zgłoszenia przez muzeum zamiaru zakupu,**
- 2) prawo pierwokupu bezpośrednio na aukcjach, po cenie wylicytowanej.**

Rozdział 4

Muzealia

Art. 21. 1. Muzealiami są rzeczy ruchome i nieruchomości stanowiące własność muzeum i wpisane do inwentarza muzealiów. Muzealia stanowią dobro narodowe.

1a. W przypadku muzeum nieposiadającego osobowości prawnej, muzealiami są rzeczy ruchome i nieruchomości stanowiące własność podmiotu, który utworzył muzeum, oraz wpisane do inwentarza muzealiów.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, zakres, formy i sposób ewidencjonowania zabytków w muzeach, wskazując, w szczególności, rodzaj dokumentacji ewidencyjnej, wymagania, jakim powinno odpowiadać prowadzenie tej dokumentacji, sposób oznakowania muzealiów oraz tryb ich dokumentowania w przypadku przenoszenia poza siedzibę muzeum oraz skreślenia z inwentarza muzeum.

Art. 22. (uchylony).

Art. 23. 1. Muzea państwowe i samorządowe mogą dokonywać zamiany, sprzedaży lub darowizny muzealiów, po uzyskaniu pozwolenia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Pozwolenie na zamianę, sprzedaż lub darowiznę muzealiów może być udzielone tylko w wyjątkowych i uzasadnionych przypadkach. Środki uzyskane ze sprzedaży muzealiów mogą być przeznaczone wyłącznie na uzupełnienie zbiorów muzeum.

2. (uchylony).

3. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może wydać pozwolenie na zamianę, sprzedaż lub darowiznę muzealiów na wniosek dyrektora muzeum zaopiniowany przez radę muzeum i złożony za pośrednictwem właściwego podmiotu, o którym mowa w art. 5 ust. 2 lub 3 - po zasięgnięciu opinii Rady do Spraw Muzeów.

4. W sprawach z zakresu działania Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa czynności, o których mowa w ust. 1-3, wymagają zasięgnięcia jej opinii.

Art. 24. 1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, na wniosek dyrektora muzeum państwowego lub samorządowego, wydaje pozwolenie na skreślenie z inwentarza, w razie zmiany statusu prawnego muzealiom lub błędu w zapisie inwentarzowym.

2. W razie stwierdzenia błędów w zapisie inwentarzowym, skreślenie może być nakazane decyzją ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, po uzgodnieniu z Radą do Spraw Muzeów.

Art. 25.1. Muzeum pobiera opłaty za przygotowanie i udostępnianie zbiorów do celów innych niż zwiedzanie, w szczególności za kopiowanie, sporządzanie reprodukcji lub fotografii, przygotowywanie zbiorów do wypożyczenia oraz ich wypożyczenie.

2. Wysokość opłat, o których mowa w ust. 1, ustala dyrektor muzeum. W uzasadnionych przypadkach dyrektor muzeum może ustalić opłatę ulgową lub zwolnić z opłaty.

3. Nie pobiera się opłat za wypożyczenia muzealiów między muzeami krajowymi oraz, pod warunkiem wzajemności, między muzeami z siedzibą w państwach członkowskich Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej oraz w państwach członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym.

Art. 25a. 1. Wizerunki muzealiów mogą być utrwalone i przechowywane na informatycznych nośnikach danych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. Nr 64, poz. 565 oraz z 2006 r. Nr 12, poz. 65 i Nr 73, poz. 501).

2. Muzeum pobiera opłaty za udostępnianie wizerunków muzealiów, z wykorzystaniem informatycznych nośników danych. Bezpośredni dostęp do wizerunków muzealiów drogą elektroniczną jest bezpłatny.

3. Wysokość opłat, o których mowa w ust. 2, ustala dyrektor muzeum. W uzasadnionych przypadkach dyrektor muzeum może ustalić opłatę ulgową lub zwolnić z opłaty.

Art. 26. 1. W razie likwidacji muzeum samorządowego, właściwy podmiot, o którym mowa w art. 5 ust. 3, zapewnia muzealiom warunki należytego przechowywania.

2. W przypadku określonym w ust. 1, odpowiednio organ wykonawczy gminy, powiatu lub województwa ma prawo pierwszeństwa nabycia muzealiów. Jeżeli likwidowane muzeum utworzono w drodze komunalizacji mienia państwowego, nabycie tego mienia następuje nieodpłatnie.

3. Jeżeli organ wykonawczy, powiatu lub województwa nie skorzystał z prawa pierwszeństwa nabycia, podmiot, o którym mowa w art. 5 ust. 3, po uzgodnieniu z wojewodą, rozstrzyga o dalszym przeznaczeniu muzealiów.

Art. 27. Szczegółowe zasady postępowania z muzealiami, w razie likwidacji muzeum państwowego, określa każdorazowo minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze decyzji, po zasięgnięciu opinii Rady do Spraw Muzeów.

Art. 28. Muzealia, będące nieruchomościami, w momencie likwidacji muzeum podlegają bezzwłocznie wpisowi do rejestru zabytków, chyba że wejdą w skład innego muzeum.

Art. 29. 1. Muzealia mogą być przenoszone, za zgodą dyrektora muzeum, poza teren muzeum, w którym są wpisane do inwentarza:

- 1) w przypadku wypożyczenia innym muzeom,
  - 2) w przypadku potrzeby konserwacji, badań lub zapewnienia bezpieczeństwa,
  - 3) w przypadku ekspozycji na wystawach,
  - 4) w innych uzasadnionych przypadkach
- za zgodą podmiotu, o którym mowa w art. 5 ust. 1.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, warunki, sposób i tryb przenoszenia muzealiów, z uwzględnieniem w szczególności warunków i sposobu przenoszenia, przechowywania ich w nowym miejscu oraz opracowywania dla nich dokumentacji naukowo-konserwatorskiej.

Art. 30. Muzealia wpisane do inwentarzy muzeów państwowych lub samorządowych nie podlegają egzekucji na podstawie tytułu wykonawczego w sądowym lub administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym.

Art. 31. Przepisy rozdziału 4 nie naruszają przepisów dotyczących ochrony narodowego zasobu archiwalnego oraz przepisów regulujących zasady zbywania mienia komunalnego.

Rozdział 5

Pracownicy muzeów

Art. 32. 1. Pracownicy zatrudnieni na stanowiskach związanych z działalnością podstawową muzeów tworzą zawodową grupę muzealników, do której wchodzi asystenci, adiunkci, kustosze i kustosze dyplomowani.

2. Pracownicy, o których mowa w ust. 1, powinni posiadać kwalifikacje muzealnicze.

3. W muzeach mogą być zatrudnieni specjaliści w innych zawodach związanych z działalnością muzealną.

4. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, wymagania kwalifikacyjne uprawniające do zajmowania w muzeach stanowisk, o których mowa w ust. 1, oraz sposób ich stwierdzania, mając na celu zapewnienie profesjonalnego wykonywania zadań.

Art. 33. Muzea prowadzące lub koordynujące prace naukowe mogą zatrudniać pracowników naukowych i badawczo-technicznych, na zasadach określonych w ustawie z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych (Dz. U. z 1991 r. Nr 44, poz. 194 i Nr 107, poz. 464, z 1992 r. Nr 54, poz. 254, z 1994 r. Nr 1, poz. 3 i Nr 43, poz. 163 oraz z 1996 r. Nr 41, poz. 175 i Nr 89, poz. 402). Do pracowników tych przepis art. 34 stosuje się odpowiednio.

Art. 34. Muzealnik w czasie pozostawania w stosunku pracy w muzeum przestrzega ogólnie przyjętych norm etyki zawodowej, a w szczególności nie prowadzi handlu przedmiotami pozostającymi

w zakresie zainteresowania muzeum i nie podejmuje działań, jak kolekcjonerskich, wykonywania ekspertyz i wycen przedmiotów, mogących powodować konflikt interesów z zatrudniającym go muzeum.

Rozdział 6

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

Art. 35. W ustawie z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i o muzeach (Dz. U. Nr 10, poz. 48, z 1983 r. Nr 38, poz. 173, z 1989 r. Nr 35, poz. 192 oraz z 1990 r. Nr 34, poz. 198 i Nr 56, poz. 322 oraz z 1996 r. Nr 106, poz. 496) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w tytule ustawy skreśla się wyrazy „i o muzeach”;
- 2) w art. 4 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
„2) wpisane w muzeach do inwentarza i wchodzące w skład bibliotek, z wyjątkiem materiałów wchodzących w skład narodowego zasobu archiwalnego, których ochronę regulują odrębne przepisy.”;
- 3) w tytule rozdziału III skreśla się wyrazy „i nadzoru nad muzeami”;
- 4) w art. 7 skreśla się wyrazy „i wszystkimi muzeami”;
- 5) art. 9 otrzymuje brzmienie:

„Art. 9. Bezpośredni nadzór nad państwowymi kolekcjami i zbiorami pozamuzealnymi sprawują Minister Kultury i Sztuki, inni ministrowie (kierownicy urzędów centralnych), osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, stosownie do swojego zakresu działania.”;

- 6) skreśla się art. 45-54 oraz oznaczenie rozdziału VIII;
- 7) skreśla się art. 61-66 oraz oznaczenie rozdziału X;
- 8) w tytule rozdziału XI skreśla się wyrazy „i zbiorach muzealnych”;
- 9) w art. 67 wyrazy „Muzea i zabytki nieruchome” zastępuje się wyrazami „Zabytki nieruchome”;
- 10) skreśla się art. 69.

Art. 36. W ustawie z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. z 1991 r. Nr 30, poz. 127, Nr 103, poz. 446 i Nr 107, poz. 464, z 1993 r. Nr 47, poz. 212 i Nr 131, poz. 629, z 1994 r. Nr 27, poz. 96, Nr 31, poz. 118, Nr 84, poz. 384, Nr 85, poz. 388, Nr 89, poz. 415 i Nr 123, poz. 601, z 1995 r. Nr 99, poz. 486 oraz z 1996 r. Nr 5, poz. 33, Nr 90, poz. 405, Nr 106, poz. 496 i Nr 156, poz. 775) w art. 40 po ust. 4 dodaje się ust. 4a w brzmieniu:

„4a. Muzeum rejestrowane zwolnione jest od opłat z tytułu użytkowania wieczystego, użytkowania i zarządu gruntami i budynkami, stanowiącymi własność Skarbu Państwa.”

Art. 37. W ustawie z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. Nr 9, poz. 31 i Nr 101, poz. 444, z 1992 r. Nr 21, poz. 86, z 1994 r. Nr 123, poz. 600 oraz z 1996 r. Nr 91, poz. 409 i Nr 149, poz. 704) w art. 7 w ust. 1 po pkt 10 dodaje się pkt 10a w brzmieniu:

„10a) budynki i grunty we władaniu muzeów rejestrowanych.”

Art. 38. W ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. Nr 114, poz. 493, z 1994 r. Nr 121, poz. 591 oraz z 1996 r. Nr 90, poz. 407) art. 40 otrzymuje brzmienie:

„Art. 40. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (Dz. U. Nr 10, poz. 48, z 1983 r. Nr 38, poz. 173, z 1989 r. Nr 35, poz. 192, z 1990 r. Nr 34, poz. 198 i Nr 56, poz. 322, z 1996 r. Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 5, poz. 24), ustawy z dnia 9 kwietnia 1968 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 12, poz. 63, z 1984 r. Nr 26, poz. 129, z 1989 r. Nr 29, poz. 155 i Nr 35, poz. 192, z 1990 r. Nr 34, poz. 198 oraz z 1996 r. Nr 152, poz. 722) oraz ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24) w zakresie prowadzenia działalności kulturalnej w formach określonych w tych ustawach.”

Art. 39. Do czasu wydania przepisów wykonawczych na podstawie niniejszej ustawy zachowują moc dotychczasowe przepisy wykonawcze dotyczące muzeów, wydane na podstawie ustawy wymienionej w art. 35, nie dłużej jednak niż przez okres 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, jeżeli nie są z nią sprzeczne.

Art. 40. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

USTAWA

z dnia 29 czerwca 2007 r.

o zmianie ustawy o muzeach

(Dz. U. z dnia 31 lipca 2007 r. Nr 136, poz. 956)

Art. 1. W ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

Treść pominięta – zmiany uwzględnione w tekście jednolitym jak wyżej

Art. 2. Statut nadany muzeum, które zostało utworzone po dniu 1 stycznia 2005 r. przez podmiot, o którym mowa w art. 5 ust. 2 lub 3 ustawy, o której mowa w art. 1 niniejszej ustawy, dotychczas nieposiadającemu wystawy stałej, staje się statutem muzeum w organizacji, w rozumieniu przepisu art. 6 ust. 3 ustawy, o której mowa w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 3. Statuty muzeów nieposiadających osobowości prawnej stają się regulaminami w rozumieniu przepisu art. 6 ust. 6 ustawy, o której mowa w art. 1 niniejszej ustawy, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 4. Rada do Spraw Muzeów, powołana przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, oraz jej Przewodniczący działają do końca okresu, na który zostali powołani.

Art. 5. Przepisy wykonawcze wydane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy na podstawie art. 5 ust. 5, art. 7 ust. 3, art. 10 ust. 4 i 5, art. 13 ust. 3, art. 29 ust. 2, art. 32 ust. 4 ustawy, o której mowa w art. 1 niniejszej ustawy, zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych na podstawie art. 5 ust. 5, art. 7 ust. 5, art. 10 ust. 4 i 5, art. 13 ust. 3, art. 29 ust. 2, art. 32 ust. 4 tej ustawy, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie dłużej jednak niż przez 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 6. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

NOWELIZACJA USTAWY O MUZEACH Z 29 CZERWCA 2007 ROKU

31 sierpnia 2007 r. zaczęła obowiązywać nowelizacja ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.), opublikowana w Dz. U. Nr 136, poz. 956.

Jak zaznaczono w uzasadnieniu do projektu nowelizacji, nie wprowadziła ona całościowej zmiany systemu organizacji i funkcjonowania muzeów w Polsce. Zmianie poddane zostały tylko niektóre przepisy ustawy o muzeach, przy czym część nowych zapisów ma korygujący, porządkujący charakter.

Mimo ograniczonego zakresu omawianej nowelizacji, wymaga ona szczególnej uwagi ze względu na to, że skutkiem jej wejścia w życie jest pojawienie się nowych, nieistniejących wcześniej rozwiązań, jak również z uwagi na praktyczny wymiar zmian ustawowych, co dotyczy m.in. nowej regulacji w zakresie pobieranych przez muzea opłat.

Poniżej przedstawiona zostanie w układzie problemowym analiza prawna obowiązujących od końca sierpnia 2007 r. zmian w ustawie o muzeach, z wyeksponowaniem następujących zagadnień: 1) statusu muzeum, 2) zakresu działalności statutowej muzeum, 3) podstaw prawnych działania muzeum, 4) rad związanych z działalnością muzeów, 5) pobieranych przez muzea opłat oraz 6) zbiorów muzealnych. Analiza prawna tych zagadnień (zmian) poprzedzona zostanie krótkim omówieniem uwarunkowań czasowych wynikłych z niektórych przepisów nowelizacji.

Rozwiązania o przejściowym charakterze

Ustawa o muzeach zawiera ogólne postanowienia dotyczące organizacji i działalności muzeów. Przepisy ustawowe uszczegóławiają rozporządzenia wykonawcze do ustawy. Także w tym zakresie omawiana nowelizacja wprowadza istotne zmiany. Chodzi zasadniczo o dwa rodzaje postanowień.

Po pierwsze, zmienione zostały w tekście ustawy delegacje ustawowe do wydawania rozporządzeń wykonawczych. Skalę tych zmian wskazuje zbiorczo art. 5 ustawy nowelizacyjnej. Nowe sformułowanie delegacji ustawowych dla ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego wynika z jednej strony ze zmian dotyczących poszczególnych rozwiązań ustawowych, które regulowane są uzupełniająco w ramach rozporządzeń, z drugiej zaś strony z potrzeby dostosowania dotychczasowego brzmienia delegacji ustawowych do wymogów konstytucyjnych w tym przedmiocie.

Ustawa o muzeach była uchwalana jeszcze przed wejściem w życie Konstytucji RP z 1997 r. Zgodnie z art. 92 ust. 1 Konstytucji rozporządzenia wydawane są na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie, przy czym upoważnienie powinno określać nie tylko organ właściwy do wydania rozporządzenia, ale także zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz wytyczne dotyczące treści aktu. W zestawieniu z dotychczasowym sformułowaniem delegacji ustawowych w ustawie o muzeach,

ich nowe brzmienie, nadane przez omawianą nowelizację, uszczegóławia je przede wszystkim w zakresie wymaganych konstytucyjnie wytycznych odnośnie do treści rozporządzeń.

Po drugie, podkreślić trzeba, że mimo wejścia omawianej nowelizacji w życie z dniem 31 sierpnia 2007 r., art. 5 ustawy nowelizacyjnej utrzymał w mocy rozporządzenia wykonawcze do ustawy o muzeach, w stosunku do których zmienione zostały delegacje ustawowe, do czasu wejścia w życie nowych rozporządzeń, nie dłużej jednak niż przez 6 miesięcy od dnia wejścia w życie przedmiotowej nowelizacji. Oznacza to konieczność przejściowego stosowania w praktyce muzealnej dotychczasowych rozporządzeń do ustawy o muzeach, przy czym stan ten może trwać do końca lutego 2008 roku. W tym przejściowym, półrocznym okresie zasadne jest zatem śledzenie na bieżąco nowych rozporządzeń wykonawczych (daty ich publikacji w Dzienniku Ustaw oraz daty ich wejścia w życie), aby w odpowiednim momencie dostosować funkcjonowanie i organizację muzeum do zmienionych wymogów.

Jeżeli chodzi o pozostałe przepisy przejściowe, zawarte w art. 2-4 ustawy nowelizacyjnej, to zostaną one poniżej zasygnalizowane w ramach omawiania odpowiednich zagadnień, wymagających komentarza w efekcie wprowadzonych zmian.

Zmiany dotyczące statusu muzeów

Mimo zmiany artykułu 1 ustawy o muzeach, zawarta w nim definicja muzeum nie uległa zasadniczej przebudowie. Nadal muzeum definiowane jest jako jednostka organizacyjna nienastawiona na osiągnięcie zysku.

Wprowadzono natomiast większe zróżnicowanie rodzajowe muzeów. Co prawda nie doszło do korekty odnośnie do podmiotów, które mogą tworzyć muzea, wobec czego także po wejściu w życie omawianej nowelizacji mogą być one dzielone na muzea państwowe, samorządowe oraz muzea pozostałe (tworzone przez osoby fizyczne, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej).

W przepisach ustawy o muzeach pojawiły się natomiast dwa nowe pojęcia, związane z posiadaniem przez muzea szczególnego statusu, a co za tym idzie z potrzebą brania w ich przypadku pod uwagę specyficznych uwarunkowań prawnych. Chodzi z jednej strony o tzw. muzea w organizacji, z drugiej zaś o muzea nie posiadające osobowości prawnej, w tym takie, które funkcjonują w ramach struktury jednostki organizacyjnej.

Jeżeli chodzi o muzea w organizacji, to nie jest to w zasadzie odrębny rodzaj muzeów, tylko pierwsze stadium funkcjonowania muzeum – od czasu jego utworzenia do czasu zakończenia procesu jego organizowania, czyli do dnia otwarcia w nim wystawy stałej (por. art. 6 ust. 3 ustawy o muzeach). W tym kontekście wszystkie muzea po 30 sierpnia 2007 r. mogą zostać podzielone na dwie grupy: 1) muzea w organizacji oraz 2) muzea posiadające już własne wystawy stałe.

Muzea w organizacji mogą zostać z kolei podzielone na muzea już istniejące w dniu wejścia w życie przedmiotowej nowelizacji oraz muzea w organizacji, utworzone po 30 sierpnia 2007 roku. Pierwszym z nich poświęcony jest, mający przejściowy charakter, art. 2 ustawy nowelizacyjnej, zgodnie z którym statuty muzeów państwowych i samorządowych utworzonych po 1 stycznia 2005 r., dotychczas nieposiadających wystawy stałej, stają się statutami muzeów w organizacji. Z biegiem czasu zróżnicowanie to w sposób naturalny zostanie zniwelowane – w momencie, w którym wszystkie muzea utworzone przed 31 sierpnia 2007 r. będą już miały własne wystawy stałe, czyli przestaną mieć status muzeów w organizacji.

W tym miejscu zaznaczyć należy, że analiza nowych przepisów skłania do wniosku, iż kategoria muzeum w organizacji nie została ograniczona wyłącznie do muzeów państwowych i samorządowych,

wobec czego muzeami w organizacji mogą być także muzea niepubliczne – oczywiście do czasu otwarcia w tych muzeach wystawy stałej, co stanowi w tym przypadku główne kryterium podziału. Na słuszność takiej interpretacji wskazuje w szczególności art. 6 ust. 6 zdanie 2 ustawy o muzeach, gdzie nakazuje się odpowiednie stosowanie do regulaminów muzeów nieposiadających osobowości prawnej m.in. ustępu 3 powyższego artykułu, dotyczącego właśnie muzeów w organizacji.

Co się tyczy z kolei muzeów nieposiadających osobowości prawnej, to wyraźne uregulowanie w ustawie tej kategorii muzeów nie oznacza, że muzea takie przed 31 sierpnia 2007 r. nie istniały. Odrębne unormowanie tego rodzaju muzeów jest skutkiem wprowadzenia związanych z nimi dwóch szczególnych rozwiązań, dotyczących z jednej strony podstaw prawnych działania muzeum, jakimi w tym przypadku są regulaminy, z drugiej zaś strony statusu muzealiów (por. uwagi dalej).

Wśród muzeów nieposiadających osobowości prawnej szczególną kategorię stanowią muzea funkcjonujące w ramach struktury jednostki organizacyjnej. Mamy zatem w ich przypadku do czynienia z funkcjonowaniem jednostki organizacyjnej, jaką jest muzeum, w ramach większej jednostki organizacyjnej, np. szkoły wyższej, przedsiębiorstwa państwowego itp.

Wszystkie muzea mogą zostać w związku z powyższym podzielone na muzea mające status osób prawnych oraz muzea, które osobami prawnymi nie są, czyli właśnie muzea nieposiadające osobowości prawnej. Muzeami pierwszego rodzaju są te, które są instytucjami kultury, czyli zasadniczo muzea państwowe i samorządowe, uzyskujące przymiot osobowości prawnej wraz z wpisem do rejestru instytucji kultury prowadzonego przez ich organizatora. Natomiast muzeami nieposiadającymi osobowości prawnej są głównie muzea tworzone przez inne, niepubliczne podmioty, np. przez fundacje czy osoby fizyczne.

Dla muzeów państwowych i samorządowych istotne jest dodanie w artykule 5 ustawy o muzeach nowego ustępu 6, przyznającego wyraźnie muzeom państwowym oraz rejestrowanym muzeom samorządowym prawo używania okrągłej pieczęci z godłem i nazwą muzeum. Zmiana w tym zakresie spowodowana została wymogiem istnienia podstawy prawnej do posługiwania się tego typu pieczęcią, która w praktyce muzealnej była wcześniej stosowana. Dzięki wprowadzeniu takiego uzupełnienia ustawowego nie powinno budzić wątpliwości to, że wskazane w powyższym przepisie muzea mogą pieczęcią okrągłą w swojej działalności używać.

Zmiany zakresu zadań statutowych muzeum

Odnosnie do ustawowo określonego zakresu działalności muzeów, zmienionego na mocy omawianej nowelizacji, na podkreślenie zasługują przede wszystkim dwie kwestie.

Po pierwsze chodzi o nowy, wyraźnie wyeksponowany cel aktywności muzeów, jakim jest popieranie i prowadzenie działalności artystycznej i upowszechniającej kulturę (por. nowy pkt 7a w art. 2 ustawy o muzeach). Co prawda wykaz celów realizowanych przez muzea sformułowany jest w powyższym artykule, podobnie jak przed nowelizacją, w sposób otwarty, o czym świadczy użyty tutaj przez ustawodawcę zwrot „w szczególności”, dodanie jednak pozycji wyraźnie określającej, że muzea poza aktywnością w sferze ochrony kultury mogą także działać w zakresie jej tworzenia i upowszechniania, ma wzmocnić podstawę prawną angażowania się przez muzea w różne artystyczne lub popularyzujące przedsięwzięcia, które w muzeach są niejednokrotnie organizowane, żeby wspomnieć tylko koncerty.

Druga zmiana artykułu 2 ustawy o muzeach, modyfikująca jego poprzednie brzmienie, to rozbudowanie zadań muzeów w zakresie korzystania ze zgromadzonych w nich zbiorów. W tym kontekście chodzi zwłaszcza o pkt 8 i 9 art. 2 ustawy o muzeach. W punkcie 8 tego artykułu dodano, że zbiory

muzeów udostępniane są nie tylko do celów edukacyjnych, ale też naukowych, natomiast zgodnie z nowym brzmieniem punktu 9 zaakcentowano potrzebę zapewnienia przez muzea nie tylko korzystania z ich zbiorów, ale również ze zgromadzonych w muzeach informacji.

Aspekt korzystania ze zbiorów muzealnych, a nie wyłącznie kontaktu z nimi, pojawił się poza tym w nowej definicji muzeum jako jednostki organizacyjnej (por. art. 1 ustawy o muzeach).

Porządkowo-systemowy charakter ma natomiast doprecyzowanie w punkcie 5 artykułu 2 ustawy o muzeach, że wystawy urządzone przez muzea to wystawy stałe i czasowe, co w świetle praktyki muzealnej nie budziło wcześniej żadnych wątpliwości, nie miało jednak wyraźnego ustawowego odniesienia.

Zmiany dotyczące podstaw działania muzeów

W przeciwieństwie do stanu prawnego sprzed wejścia w życie omawianej nowelizacji, podstawy działania muzeów zostały zróżnicowane, co stanowi efekt zmian dotyczących statusu organizacyjnego muzeów (por. uwagi wyżej). Do 31 sierpnia 2007 r. wszystkie muzea działały na podstawie statutu. Po 30 sierpnia 2007 r. z punktu widzenia podstawy działania muzeów, mogą zostać one podzielone na dwie główne grupy:

1) muzea działające na podstawie dotychczasowych statutów. Chodzi w tym przypadku o dwie podgrupy, tzn.:

- a) muzea istniejące w dniu wejścia w życie omawianej nowelizacji, będące osobami prawnymi, posiadające wystawę stałą, jak również mające osobowość prawną muzea państwowe lub samorządowe utworzone przed 1 stycznia 2005 r., które wystawy stałej nie posiadały w dacie wejścia w życie przedmiotowej nowelizacji (por. art. 2 ustawy nowelizacyjnej),
- b) muzea nie będące osobami prawnymi, istniejące przed wejściem w życie omawianej nowelizacji – z mocy artykułu 3 ustawy nowelizacyjnej statuty tych muzeów stają się regulaminami w rozumieniu art. 6 ust. 6 ustawy o muzeach.

2) muzea działające chronologicznie na podstawie dwóch statutów (regulaminów), tzn. najpierw na podstawie statutu (regulaminu) muzeum w organizacji – do dnia otwarcia wystawy stałej, oraz na podstawie drugiego statutu (regulaminu) – nadawanego po otwarciu wystawy stałej, czyli po zakończeniu organizowania muzeum. Chodzi w tym przypadku o dwie podgrupy, tzn.:

- a) muzea tworzone po 30 sierpnia 2007 r. oraz
- b) będące osobami prawnymi państwowe i samorządowe muzea, nieposiadające do 30 sierpnia 2007 r. wystawy stałej, utworzone po 1 stycznia 2005 r., których statuty z dniem 31 sierpnia 2007 r. stają się statutami muzeów w organizacji z mocy ustawy, czyli na podstawie art. 2 ustawy nowelizacyjnej, a więc takie, którym po dniu otwarcia wystawy stałej nadać należy nowy statut zgodnie z art. 6 ust. 4 ustawy o muzeach.

Ponadto w świetle zmienionych przepisów wszystkie muzea podzielone mogą zostać na działające z jednej strony na podstawie statutów, z drugiej zaś strony na podstawie regulaminów, co związane jest odpowiednio z posiadaniem lub nieposiadaniem osobowości prawnej przez brane pod uwagę muzeum. W przypadku muzeów, które znajdują się w trakcie procesu organizowania, czyli nie posiadają jeszcze wystawy stałej, będą to zasadniczo statuty (regulaminy) muzeów w organizacji, co dotyczy głównie muzeów powstających po 30 sierpnia 2007 roku.

Jeżeli chodzi o treść statutów i regulaminów (por. art. 6 ust. 2, 3 i 6 ustawy o muzeach), to uwagi wymagają dwie zmiany. Po pierwsze, w punkcie 4 ust. 2 artykułu 6 ustawy o muzeach dodano

wymóg określenia w statutach i odpowiednio w regulaminach muzeów organów doradczych. Po drugie, w sposób szczególny unormowano treść statutów i regulaminów muzeów w organizacji, które zawierać powinny postanowienia regulujące proces organizowania muzeów.

Omawiana nowelizacja nie dokonała istotnych zmian odnośnie do uzgadniania statutów i regulaminów muzeów. W tym kontekście nowym rozwiązaniem jest prowadzenie przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego spisu uzgodnionych muzeów nieposiadających osobowości prawnej (por. art. 6 ust. 7 ustawy o muzeach).

Rady związane z działalnością muzeów

W ramach omawianej nowelizacji w istotny sposób zmienione zostały zasady działania rad związanych z działalnością muzeów. Chodzi o trójakiemu rodzaju rady, tzn. rady muzeów, rady powiernicze w muzeach rejestrowanych oraz działającą przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego Radę do Spraw Muzeów.

Zmiany dotyczące rad muzeów są o tyle istotne, że ciała takie muszą istnieć przy większości muzeów państwowych i samorządowych, z wyjątkiem muzeów rejestrowanych. Zmiany w tym zakresie dotyczą pięciu następujących kwestii:

1) liczebności rad muzeów – podobnie jak przed wejściem w życie nowelizacji rady mogą liczyć nie więcej niż 15 członków, natomiast wprowadzony został dolny limit, które stanowi 5 osób,

2) ograniczenia kompetencji rad muzeów – w efekcie nowelizacji rady mają być zasadniczo organami doradczo-opiniodawczymi, a więc tylko opiniującymi roczne plany działalności muzeów oraz oceniającymi działalność muzeów na podstawie rocznych sprawozdań przedkładanych przez dyrektora, nie będzie zatem konieczne zatwierdzanie przed rady muzeów powyższych dokumentów oraz planów finansowych muzeów, co przewidywał wcześniej art. 11 ustawy o muzeach,

3) powoływania rad muzeów – zwiększony został wpływ państwowych lub samorządowych organizatorów na skład rad muzeów, gdyż po wejściu w życie nowelizacji członkowie rad muzeów wskazani przez organizatora stanowić mogą nie więcej niż 1/3 składu rady, a nie 1/4 tego składu, jak było to dotychczas. Jeśli zatem rada muzeum liczy 6 członków, to organizator będzie mógł wskazać dwóch spośród nich, podczas gdy według stanu prawnego sprzed nowelizacji mógłby wskazać co najwyżej jednego członka rady,

4) ponoszenia kosztów osobowych związanych z pracą rady – poprzez dodanie w artykule 11 ustawy o muzeach nowych ustępów 7a i 7b, które przewidują możliwość przyznania członkom rady muzeum diet oraz zwrotu kosztów przejazdów i noclegów na zasadach określonych w przepisach regulujących należności przysługujące pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju, o ile nie otrzymują ich z innego tytułu. Wydatki te nie będą miały charakteru obligatoryjnego. Ich ponoszenie będzie zależało od ujęcia tego rodzaju należności w planie finansowym muzeum na dany rok, co stanowi informację istotną z punktu widzenia opracowywania planów finansowych muzeów państwowych i samorządowych na rok 2008,

5) ograniczenia kompetencji rad muzeów odnośnie do powoływania dyrektorów muzeów. Zmiany w tym zakresie polegają na wprowadzeniu dwóch korekt:

- a) sprecyzowaniu, że w przypadku ogłoszenia konkursu na stanowisko dyrektora muzeum rada muzeum wyznacza do składu komisji konkursowej określonej w art. 16 ust. 4 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej dwóch dodatkowych członków (ze zmiany tej wnosić należy, że uprawnienie to przysługuje radom muzeów tylko w stosunku do tych muzeów

samorządowych, w przypadku których przeprowadzanie konkursów na dyrektorów muzeów jest co do zasady obligatoryjne),

b) uchyleniu ust. 10 w art. 11 ustawy o muzeach, który przewidywał, że konkursu na dyrektora nie ogłaszało się w sytuacji powołania na wniosek rady muzeum dyrektora po raz kolejny na czas określony (przepis powyższy miał o tyle niewielkie praktyczne znaczenie, że w przypadku większości muzeów samorządowych konkurs na dyrektora muzeum ma charakter fakultatywny, wobec czego organizator, który dobrze ocenia pracę dyrektora, ma możliwość przedłużenia jego zatrudnienia bez konkursowej weryfikacji, o ile oczywiście nie wchodzi w grę muzeum, w przypadku którego przeprowadzenie konkursu na dyrektora jest zasadniczo obowiązkowe).

Z powyższymi zmianami dotyczącymi rad muzeów zbieżność wykazują zmiany odnośnie do rad powierniczych w muzeach rejestrowanych, choć ograniczone one zostały zasadniczo do dwóch kwestii, tzn. kompetencji rad powierniczych oraz wydatków związanych z ich funkcjonowaniem.

Z zakresu kompetencji rad powierniczych wykreślona została ocena i zatwierdzanie przedstawianego przez dyrektora projektu rocznego planu finansowego muzeum (por. nowe brzmienie art. 16 ustawy o muzeach).

Zagadnienie kosztów osobowych związanych z pracą rad powierniczych uregulowane zostało w nowym art. 19a ustawy o muzeach. Podobnie jak w przypadku rad muzeów (por. uwagi wyżej) przepis ten przewiduje możliwość przyznania członkom rady powierniczej przez dyrektora zwrotu kosztów przejazdów na zasadach określonych w przepisach regulujących należności przysługujące pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju – o ile środki na ten cel ujęte są w planie finansowym muzeum na dany rok.

Ponadto przewidziana została możliwość przyznawania członkom rad powierniczych wynagrodzenia za udział w posiedzeniach tych rad, z tym że decydemtem w tym zakresie jest organizator muzeum, a wysokość tego rodzaju wynagrodzenia nie może przekraczać limitów określonych w ustępie 4 art. 19a ustawy o muzeach, odniesionych do minimalnego wynagrodzenia pracowniczego. Limity te wynoszą odpowiednio 50% wynagrodzenia minimalnego dla przewodniczącego rady powierniczej oraz 45% tego wynagrodzenia dla pozostałych członków rady.

Wreszcie, jeżeli chodzi o ustawową regulację Rady do Spraw Muzeów, to została ona rozbudowana poprzez wprowadzenie w artykule 7 ustawy o muzeach dwóch nowych ustępów (por. ust. 2 i 3 tego artykułu w brzmieniu nadanym przez omawianą nowelizację).

Kadencja Rady ustalona została na 3 lata (por. art. 7 ust. 3 ustawy o muzeach). W tym miejscu pamiętać trzeba jednak o artykule 4 ustawy nowelizacyjnej. Jest to przepis przejściowy. Określa on, że Rada działająca w dacie wejścia omawianej nowelizacji w życie działa do końca okresu, na jaki została powołana. Trzyletnia kadencja powinna być zatem odnoszona do Rad powoływanych po 30 sierpnia 2007 roku.

W związku z powyższą przejściową zasadą, do nowych Rad odnoszony powinien być także ust. 2 art. 7 ustawy o muzeach, określający liczebność składu Rady na 21 członków, spośród których 10 ma być wskazywanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, pozostałych zaś 11 wybierać będzie zjazd muzeów rejestrowanych.

Opłaty pobierane przez muzea

Zmiany w tym obszarze ogniskują się wokół dwóch aspektów: 1) zwiększenia zakresu pobierania opłat przez muzea oraz 2) wzmocnienia pozycji dyrektora muzeum w tym zakresie.

Jeżeli chodzi o zakres pobierania opłat, to zasadniczo został on utrzymany, z tym że w praktyce przewiduje się zwiększenie wpływów muzealnych z tego tytułu, co wynika z następujących zmian:

1) ograniczenia nieodpłatności wstępu do muzeum w jednym dniu tygodnia tylko do wystaw stałych, z czego wynika, że za zwiedzanie wystaw czasowych muzea będą mogły pobierać opłaty także w tym dniu (por. nowe brzmienie art. 10 ustawy o muzeach),

2) wprowadzania zasady pobierania opłat przez muzea za przygotowywanie i udostępnianie zbiorów do innych celów niż zwiedzanie oraz za udostępnianie wizerunków muzealiów z wykorzystaniem informatycznych nośników danych (por. nowe brzmienia art. 25 i art. 25a ustawy o muzeach; przed wejściem w życie przedmiotowej nowelizacji przepisy te przewidywały jedynie możliwość pobierania takich opłat).

Z drugiej strony zakres pobierania opłat przez muzea został w jednym przypadku ograniczony. Chodzi o opłaty za wypożyczenia muzealiów między muzeami, których, w świetle artykułu 25 ust. 3 w brzmieniu nadanym przez omawianą nowelizację, nie pobiera się nie tylko wówczas, gdy wypożyczanie odbywa się między muzeami krajowymi, ale także wtedy, gdy wypożyczającym jest muzeum z siedzibą w państwie członkowskim Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej albo Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu. Brak pobierania opłat wchodzi przy tym w grę pod warunkiem wzajemności, tzn. jeśli w ustawodawstwie innego państwa, w którym siedzibę ma wypożyczające muzeum, znajduje się rozwiązanie analogiczne do preferencji wynikającej z artykułu 25 ust. 3 polskiej ustawy o muzeach.

Jeżeli chodzi natomiast o kompetencje dyrektora odnośnie do opłat pobieranych przez muzeum, to zostały one zwiększone ze względu na to, że:

1) dyrektor ustalać będzie nie tylko wysokość opłat za wstęp do muzeum, ale także pozostałych opłat uregulowanych w artykułach 25 i 25a ustawy o muzeach,

2) dyrektor będzie miał możliwość decydowania o zwalnianiu z opłat pobieranych przez muzeum, a w przypadku opłat uregulowanych w artykułach 25 i 25a ustawy o muzeach – także ustalania opłaty ulgowej w uzasadnionych przypadkach.

W tym miejscu należy dodać, że dyrektor powinien nie tylko ustalać opłaty pobierane przez muzeum, ale także – jeżeli chodzi o opłaty za wstęp do muzeów – podawać do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty wysokość tych opłat oraz dzień tygodnia, w którym wstęp na wystawę stałą jest nieodpłatny (por. art. 10 ust. 3 ustawy o muzeach).

Zmiany dotyczące zbiorów muzealnych

Zmiany dotyczące muzealnych zbiorów, przeprowadzone w ramach omawianej nowelizacji, mają po pierwsze porządkujący charakter. Ustawodawca zdecydował się mianowicie na uporządkowanie terminologii, użytej na oznaczenie gromadzonych w muzeach dóbr. Dobra te określone zostały ogólnie jako zbiory, co znalazło odzwierciedlenie zarówno w nowej definicji muzeum (por. art. 1 ustawy o muzeach), jak i w dalszych przepisach ustawy o muzeach.

Gromadzone w muzeach zbiory dzielą się na dwa podstawowe rodzaje: 1) mające kwalifikowany charakter muzealia oraz 2) pozostałe zbiory, które w ustawowym określeniu muzealiów się nie mieszczą. Definicja muzealiów została ze względów porządkujących przeniesiona z art. 1 do art. 21 ustawy o muzeach, czyli do jej Rozdziału 4, poświęconego właśnie muzealiom.

Definicja ta co do istoty nie odbiega od jej odpowiednika sprzed wejścia w życie omawianej nowelizacji. Nadal muzealiami są rzeczy stanowiące własność muzeum i wpisane do inwentarza muzealiów.

Wobec zawarcia wymogu wpisu do inwentarza w nowej definicji muzealiów z art. 21 ustawy o muzeach stracił rację bytu jej art. 22, określający poprzednio ten wymóg, w związku z czym art. 22 ustawy o muzeach został uchylony.

Jednocześnie w nowym ustępie 1a artykułu 21 ustawy o muzeach doprecyzowano pojęcie muzealiów w odniesieniu do muzeów nieposiadających osobowości prawnej. W tym przypadku muzealiami są również rzeczy wpisane do inwentarza muzealiów, ale stanowią one własność podmiotu tworzącego muzeum. Jest to rozwiązanie uzasadnione oczywiście tym, że muzeum nieposiadające osobowości prawnej nie może być traktowane jako samodzielny podmiot prawa, a zatem nie może być mu przypisane także prawo własności konkretnych rzeczy, jakimi są muzealia.

Kolejne zmiany odnośnie do muzealnych zbiorów dotyczą przepisów wprowadzających ograniczenia w zakresie obrotu, skreślania z rejestru i przenoszenia muzealiów. W dwóch pierwszych przypadkach, dotyczących muzeów państwowych i samorządowych (por. art. 23 i art. 24 ustawy o muzeach), chodzi o zastąpienie zgody Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego jego stosownym pozwoleniem, które to pojęcie jest właściwsze na określenie decyzji podejmowanych przez organy publiczne w efekcie przeprowadzania administracyjnych procedur.

Poza tym jeśli chodzi o obrót (zbywanie) muzealiów muzeów państwowych i samorządowych, w ramach omawianej nowelizacji dokonano uściślenia przedmiotowego zakresu artykułu 23 ustawy o muzeach oraz rozbudowania procedury administracyjnej uruchamianej w tym przypadku. W brzmieniu obowiązującym po 30 sierpnia 2007 r. art. 23 ustawy o muzeach wymaga wyraźnie uzyskiwania pozwolenia ministra nie tylko na zamianę muzealiów muzeów państwowych i samorządowych, ale także na ich sprzedaż i darowiznę, czyli na wszystkie podstawowe rodzaje zbywania rzeczy, jakimi są muzealia. Do wszystkich tych trzech wariantów (sprzedaży, zamiany i darowizny muzealiów) odniesiona została również procedura określona w artykule 23 ust. 3 ustawy o muzeach, który po 30 sierpnia 2007 r. wymaga, aby w każdym przypadku wydanie pozwolenia na dokonanie obrotu określonymi muzealiami poprzedzone było nie tylko opinią rady danego muzeum, ale też opinią Rady do Spraw Muzeów.

Zmiana regulacji co do przenoszenia muzealiów poza teren muzeum, zawarta w nowym brzmieniu artykułu 29 ustawy o muzeach, polega z kolei na tym, że każdorazowo wymagana jest na to nie tylko zgoda podmiotu tworzącego muzeum, ale także zgoda dyrektora danego muzeum.

Rafał Golat

Amendment to the Statute on Museums of 29 June 2007

An amendment to the Statute on museums of 21 November 1996 (*Journal of Laws* from 1997, no. 5, item 24 with later alterations) published in *Journal of Laws* 136, item 956, has been in force since 21 August 2007. It does not propose a holistic change of the system of the organisation and functioning of museums in Poland. Some of the new regulations are of a corrective character, intent on introducing order. The effect of the amendment's implementation is the presence of new solutions.

The fundamental changes affect the following issues: 1) the status of museums, 2) the range of the statutory activity of museums, 3) the legal foundations of the activity of museums, 4) boards connected with museum activity, 5) museum fees,

and 6) museum collections. The statute regulations introduced two new concepts. On the one hand, they are concerned with so-called museums undergoing organisation, and on the other hand - with museums which do not possess legal personality.

As regards the established range of museum activity, two especially noteworthy questions concern: distinct emphasis on the objective of museum activity, i. e. the support and conduct of artistic and culture-propagating activity, and 2) the expansion of museum tasks involving the use of collections.

In the light of the changed regulations, all museums will be divided into those which act upon the basis of statutes, and those working upon the basis of rules, connected with the possession, or non-possession of legal personality. The discussed

amendment also essentially changed the foundations of the activity of the so-called museum boards, boards of trustees registered in museums, and the National Museum Board cooperating with the Minister of Culture and National Heritage.

Changes affecting museum fees focus on two aspects of the problem: 1) increasing the range of the process, 2) reinforcing the position of the museum director within this particular domain.

Moreover, the legislator has decided to introduce some order into the terminology applied for designating the property

collected in museums, and proposed that it should be jointly described as collections. Today, museum collections are composed of two fundamental varieties: 1) those with the qualified character of museum exhibits, and 2) the remaining collections, which do not fit the statutory description of museum exhibits.

Successive changes concerning museum collections pertain to regulations which limit the turnover of museum exhibits, their deletion from registers, and transfer.

□

NOWY KODEKS ETYKI ICOM DLA MUZEÓW

Kilka uwag tłumacza

I. Uchwalony w dniu 4 listopada 1986 r. w Buenos Aires przez Zgromadzenie Ogólne ICOM *Kodeks etyki zawodowej* bardzo szybko zapadł w świadomość muzealników. Nie można było już mówić, że nie wiadomo, jak należy postępować, bo nie ma żadnych wskazówek w danej materii. *Kodeks* zawierał zresztą normy, które już wcześniej uchwalano na zgromadzeniach ogólnych ICOM.

Z biegiem lat okazało się, że w *Kodeksie* są luki, a wiele norm szczegółowych budziło coraz większe wątpliwości. W 2001 r. przeprowadzona więc została skrupulatna nowelizacja Kodeksu ICOM, ale z zachowaniem struktury dotychczasowej edycji. Prace nad nowym kodeksem trwały jednak dalej. Prowadził je Komitet Etyki Zawodowej ICOM pod przewodnictwem Geofreya Lewisa.

Od 2004 r. ICOM ma nowy *Kodeks*, przyjęty przez aklamację na Zgromadzeniu Ogólnym w Seulu.

II. *Kodeks* nie wprowadza istotnych zmian do porządku etycznego ICOM. Mimo to, po nawet najbardziej pobieżnym zapoznaniu się z *Kodeksem*, rzuca się w oczy pięć bardzo charakterystycznych jego cech powodujących, że mimo utrzymania się

w dotychczasowym nurcie etyki profesjonalnej, mamy do czynienia z rzeczywiście nowym *Kodeksem*:

- a) znikł podział norm na poświęcone etyce pracowników muzeów i etyce samych muzeów;
- b) dostosowany został do nowych czasów, w których biznes z jego komercyjnym stosunkiem do kultury i jego reklamą coraz bardziej oplata muzea i muzealników;
- c) uderza w nim bardzo silny nacisk na roszczenia Trzeciego Świata do utraconego dziedzictwa
- d) pojawiło się w nim jeszcze więcej norm będących transformacją przepisów konwencji międzynarodowych chroniących dziedzictwo kulturalne i naturalne;
- e) uproszczona została terminologia, niestety często za cenę pewnej niefrasobliwości w posługiwaniu się pojęciami; odczytanie sensu niektórych z nich nie należy do łatwych zadań.

III. Podstawą tłumaczenia na język polski była wersja angielska Kodeksu, ale z częstym i nie zawsze posiłkowym posługiwaniem się wersją francuską.

KODEKS ETYKI ICOM DLA MUZEÓW

Preambuła

Status Kodeksu etyki ICOM dla muzeów

Kodeks etyki ICOM dla muzeów, zwany dalej *Kodeksem*, został opracowany przez Międzynarodową Radę Muzeów. Formułuje on reguły etyki dla muzeów, o których mowa w Statucie ICOM. *Kodeks*

odzwierciedla ogólne zasady przyjęte przez międzynarodową społeczność muzealników. Przystąpienie do ICOM i zgoda na opłacanie corocznych składek na rzecz ICOM oznacza tym samym akceptację *Kodeksu*.

Reguły minimalne obowiązujące muzea

Kodeks wyraża tylko reguły minimalne. Jest to zbiór zasad i dyrektyw pożądanej praktyki zawodowej. W niektórych krajach źródłem pewnych norm minimalnych są ustawy lub rozporządzenia wykonawcze. W innych dyrektywy i ocena sposobu zachowania zawodowego przybierają formę „akredytacji”, „rejestracji” lub innego podobnego systemu oceniania. Jeżeli w pewnym kraju nie ma sformułowanych reguł, można zwrócić się o wydanie dyrektywy postępowania do Sekretariatu ICOM, narodowego komitetu ICOM lub właściwego komitetu międzynarodowego ICOM. Zaleca się organizacjom narodowym oraz wyspecjalizowanym organizacjom związanym z działalnością muzeów, aby w oparciu o ten *Kodeks* tworzyły reguły go uzupełniające.

Tłumaczenia *Kodeksu etyki ICOM dla muzeów*

Kodeks etyki dla muzeów został ogłoszony w trzech wersjach językowych: angielskiej, francuskiej i hiszpańskiej. ICOM zachęca do tłumaczenia *Kodeksu* na inne języki. Tłumaczenie zostanie jednakże uznane za „oficjalne” jedynie wtedy, gdy zaaprobuje je co najmniej jeden komitet narodowy w tym kraju, w którym język jest traktowany jako pierwszy. Jeżeli taki język jest używany w więcej niż jednym kraju, zaleca się, aby komitety narodowe porozumiały się w tej sprawie. Trzeba także pamiętać, że nieodzowne jest skonsultowanie tłumaczenia *Kodeksu* ze specjalistami z zakresu językoznawstwa oraz muzeologii. Należy podać do wiadomości, która z wersji językowych *Kodeksu* była podstawą tłumaczenia oraz nazwy komitetów narodowych w nie zaangażowanych. Warunki te nie stoją na przeszkodzie tłumaczeniu *Kodeksu* lub jego części dla celów edukacyjnych albo badawczych.

Słownik (glossarium)

Czynności przyczyniające się do powstania dochodu (income-generating activities) – Czynności mające na celu zdobycie korzyści finansowej lub zysku dla instytucji.

Dziedzictwo kulturalne (cultural heritage) – Jakikolwiek rzecz lub pojęcie uznane za mające znaczenie estetyczne, historyczne, naukowe lub duchowe.

Dziedzictwo naturalne (natural heritage) – Jakikolwiek przedmiot, zjawisko przyrody lub pojęcie ważne dla nauki lub mające znaczenie duchowe dla społeczności.

Handel (dealing) – Kupno lub sprzedaż rzeczy z chęci zysku osobistego lub instytucjonalnego.

Konflikt interesów (conflict of interests) – Istnienie osobistego lub prywatnego interesu który zderza się z zasadami obowiązującymi w stosunkach służbowych, skutkiem czego obiektywizm wymagany przy wydawaniu decyzji ulega ograniczeniu lub powstaje co najmniej wrażenie, że dochodzi do takiego ograniczenia.

Konserwator – renowator (conservator – restorer) – Osoba zatrudniona w muzeum lub od niego niezależna, kompetentna w zakresie przeprowadzania badania technicznego, zachowania, konserwacji i restauracji dóbr kultury. Dodatkowe informacje – „ICOM News” 39 (1), s. 5-6 (1986).

Należyta staranność (due diligence) – Powinność podejmowania zawsze wysiłku w celu ustalenia faktycznego stanu rzeczy przed podjęciem decyzji, a szczególnie podczas badania źródła i historii przedmiotu oferowanego do nabycia lub użytkowania.

Muzeum (museum) – Muzeum jest trwale istniejącą instytucją, nienastawioną na osiąganie zysku, służącą społeczeństwu i jego rozwojowi, otwartą dla publiczności, która pozyskuje, konserwuje, udostępnia i wystawia w celu badawczym, edukacyjnym lub dla rozrywki materialne i niematerialne świadectwa egzystencji człowieka oraz jego środowiska.

Muzealnik (museum professional) – Muzealnicy to obsada osobowa (opłacana lub nieopłacana) muzeów lub instytucji określonych w Artykule 2, ust. 1 i 2 Statutu ICOM, którzy otrzymali wyspecjalizowane wykształcenie lub posiadają równoważne doświadczenie zawodowe w zakresie odpowiadającym zarządzaniu i działalności muzeum, a także osoby niezależne przestrzegające przepisów *Kodeksu etyki ICOM dla muzeów* i pracujące na rzecz muzeów lub instytucji określonych w powołanym wyżej Statucie, z wyjątkiem osób trudniących się handlem przedmiotami bądź wyposażeniem niezbędnym dla muzeów lub służb muzealnych lub ich reklamą.

Ocena (appraisal) – Ustalenie autentyczności lub wartości przedmiotu albo okazu. W niektórych krajach nazwa ta jest używana w znaczeniu niezależnej oceny proponowanej darowizny pociągającej za sobą przywileje podatkowe.

Organ zarządzający (governing body) – Osoba lub organizacja, na którą przepisy prawne normujące działalność muzeum nakładają odpowiedzialność za jego istnienie, rozwój strategiczny i pozyskiwanie środków finansowych.

Organizacja nienastawiona na osiąganie zysku (non-profit organisation) – Powstała zgodnie z prawem jednostka zbiorowa, reprezentowana przez osobę prawną lub fizyczną, której dochód (w znaczeniu każdej nadwyżki w dochodach lub zysku) przeznaczony jest wyłącznie na jej rzecz i pokrycie kosztów jej działalności. Słowa „Nie dla zysku” (Not for profit/sans but lucratif) mają to samo znaczenie.

Proweniencja (provenance) – Pełna historia przedmiotu, zawierająca także informacje o dziejach tytułu prawnego do niego od czasu jego wytworzenia lub odkrycia, dzięki której można ustalić jego autentyczność i stan własnościowy.

Reguły minimalne (minimum standard) – Rozsądnie oczekiwany standard, jakiego będą się starały przestrzegać wszystkie muzea i osoby w nich zatrudnione. W niektórych krajach ustala się własne reguły minimalne.

Tytuł prawny (legal title) – Uprawnienie wynikające z prawa do własności mienia w danym kraju. W niektórych krajach może chodzić o uprawnienie niewystarczające do przyjęcia, że dopełniono obowiązku należytej dbałości w ustalaniu prawa do własności.

Ważny tytuł (valid title) – Bezsporne prawo własności mienia, poparte przez wyczerpujący opis pochodzenia (proweniencję) przedmiotu od czasu jego wytworzenia lub odkrycia.

Należy pamiętać, że nazwy „muzeum” i „muzealnik” zostały zdefiniowane tylko na pewien okres, aby umożliwić stosowanie Kodeksu etyki ICOM dla muzeów. Definicje „muzeum” i „muzealnik” sformułowane w Statucie ICOM pozostają nadal w mocy, aż do momentu, gdy dokument ten zostanie zmieniony.

1. MUZEUM ZAPEWNIĄ OCHRONĘ, DOKUMENTACJĘ PROMOCJĘ DZIEDZICTWA NATURALNEGO I KULTURALNEGO LUDZKOŚCI

Zasada: Muzea są odpowiedzialne za materialne i niematerialne dziedzictwo naturalne i kulturalne. Na organach zarządzających i tych, które zajmują się strategicznym kierowaniem oraz nadzorem nad muzeami spoczywa w pierwszym rzędzie odpowiedzialność za ochronę i promowanie tego dziedzictwa, jak i za pozyskiwanie niezbędnych do osiągnięcia tego celu środków ludzkich, fizycznych i finansowych.

Reguły instytucjonalne

1.1. Niezbędna dokumentacja

Organ zarządzający powinien zadbać, aby muzeum posiadało sporządzoną na piśmie i ogłoszoną publicznie konstytucję, statut lub inny dokument publiczny, który zgodnie z prawem krajowym wyraźnie określi stan prawny muzeum, jego misję, ciągłość działalności i brak nastawienia na osiągnięcie zysku.

1.2. Określenie misji, celów i polityki

Organ zarządzający powinien sporządzić i ogłosić dokument określający misję, cele i zasady rządzące muzeum, a następnie stosować się do niego, a nadto określić rolę i ustrój organu zarządzającego.

Środki fizyczne

1.3. Pomieszczenia

Organ zarządzający powinien zapewnić muzeum posiadanie odpowiednich pomieszczeń wraz ze stosownym ich wyposażeniem, umożliwiającym wykonywanie funkcji muzeum wyznaczonych przez jego misję.

1.4. Dostępność

Organ zarządzający powinien zapewnić dostępność do muzeum i jego zbiorów w rozsądnie ustalonych godzinach i w regularnych odstępach czasu. Wyjątkowa uwaga powinna być poświęcona osobom mającym szczególne potrzeby.

1.5. Zdrowie i bezpieczeństwo

Organ zarządzający powinien ustanowić instytucjonalne standardy w zakresie ochrony zdrowia, bezpieczeństwa i dostępności, które będą miały zastosowanie wobec osób zatrudnionych w muzeum oraz zwiedzających.

1.6. Ochrona przed katastrofami

Organ zarządzający powinien ustanowić i stosować reguły postępowania mające na celu ochronę publiczności i osób zatrudnionych w muzeum, zbiorów i innych zasobów przed katastrofami naturalnymi i wywołanymi przez człowieka.

1.7. Wymagania w zakresie bezpieczeństwa

Organ zarządzający powinien zapewnić odpowiedni poziom bezpieczeństwa gwarantujący ochronę zbiorów przed kradzieżą lub zniszczeniem ich w czasie wystaw stałych i czasowych, w pracowniach i magazynach oraz podczas transportu.

1.8. Ubezpieczenia i odszkodowania

Jeżeli zbiory zostały ubezpieczone przez komercyjną firmę ubezpieczeniową, organ zarządzający powinien zadbać, aby wartość ubezpieczenia była adekwatna do zbiorów oraz aby ubezpieczenie obejmowało także przedmioty podczas ich transportu, wypożyczone lub takie, za które muzeum ponosi odpowiedzialność. Jeżeli został zastosowany system gwarancji odszkodowawczych, należy zadbać, aby zostały nim objęte przedmioty również nie będące własnością muzeum, ale za które ponosi ono odpowiedzialność.

Środki finansowe

1.9. Finansowanie

Organ zarządzający powinien zadbać, aby muzeum posiadało wystarczające środki finansowe umożliwiające muzeum działalność i jej rozwijanie. Wszystkie środki finansowe należy księgować i rozliczać w sposób profesjonalny.

1.10. Polityka komercyjna

Organ zarządzający powinien określić na piśmie zasady pozyskiwania dochodu w wyniku własnej działalności lub uzyskiwania środków ze źródeł niezależnych od muzeum. Bez względu na ich źródło, muzeum powinno zachować kontrolę nad treścią i zakresem finansowania z tych źródeł programów, wystaw i pozostałej działalności. Pozyskiwanie funduszy nigdy nie powinno naruszać standardów obowiązujących instytucję lub jej publiczność.

Pracownicy

1.11. Polityka zatrudniania

Organ zarządzający powinien sprawić, aby wszelkie działania podejmowane wobec osób zatrudnionych pozostawały w zgodzie z regułami obowiązującymi w muzeum oraz właściwymi i zgodnymi z prawem procedurami.

1.12. Powoływanie dyrektora lub kierownika

Stanowisko dyrektora lub kierownika muzeum ma znaczenie kluczowe i dlatego gdy przystępuje się do jego obsadzenia, organy zarządzające powinny brać pod uwagę wiedzę i uzdolnienia wymagane z punktu widzenia efektywności jego działań. Do takich kwalifikacji zaliczyć należy odpowiednie uzdolnienia intelektualne i wiedzę zawodową, a nadto przestrzeganie w wysokim stopniu standardów etycznego zachowania się.

1.13. Dostęp do organów zarządzających

Dyrektor lub kierownik muzeum powinien być bezpośrednio podporządkowany odpowiednim organom zarządzającym i mieć do nich bezpośredni dostęp.

1.14. Kompetencja personelu muzealnego

Niezbędne jest zatrudnianie wykwalifikowanych pracowników, posiadających wiedzę specjalistyczną pozwalającą na sprostanie powierzonym im obowiązkom (*patrz także 2.19, 2.24 i rozdział 8*).

1.15. Kształcenie pracowników

W celu powiększenia efektywności pracy pracowników muzeum należy im stwarzać realne możliwości ustawicznego kształcenia oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

1.16. Konflikt etyczny

Organ zarządzający muzeum nie powinien nigdy żądać od pracowników muzeum takiego zachowania się, które mogłoby być uznane za sprzeczne z *Kodeksem* lub przepisami prawa krajowego, albo innego specjalistycznego kodeksu etyki.

1.17. Pracownicy i wolontariusze

Organ zarządzający powinien ustalić na piśmie reguły pracy wolontariuszy, które zapewnią harmonijne stosunki między wolontariuszami i pracownikami muzeum.

1.18. Wolontariusze i etyka

Organ zarządzający powinien sprawić, że wolontariusze w czasie wykonywania czynności muzealnych lub innych będą w pełni przestrzegać *Kodeksu etyki ICOM dla muzeów* oraz innych mających zastosowanie kodeksów i przepisów prawa.

2. MUZEA, KTÓRE POSIADAJĄ ZBIORY, PRZECHOWUJĄ JE W INTERESIE SPOŁECZEŃSTWA I JEGO ROZWOJU

Zasada: *Muzea są zobowiązane do pozyskiwania, przechowywania i promowania swoich zbiorów, traktując te czynności jako udział w zabezpieczeniu dziedzictwa naturalnego, kulturalnego i naukowego. Ich zbiory stanowią znaczące dziedzictwo publiczne, posiadają szczególny status prawny i korzystają z ochrony prawa międzynarodowego. Z tą misją, służącą interesowi publicznemu, nieodłącznie jest związane pojęcie rozsądnego zarządzania, które zawiera w sobie zgodne z prawem korzystanie z własności, trwałe przechowywanie, dokumentowanie, udostępnianie i zbywanie z poczuciem za nie odpowiedzialności.*

Pozyskiwanie zbiorów

2.1. Polityka gromadzenia

Organ zarządzający każdego muzeum powinien sporządzić i ogłosić pisemną deklarację o zasadach gromadzenia, ochrony i sposobu użytkowania zbiorów. Deklaracja ta powinna wyjaśniać status przedmiotów, które nie zostaną zinwentaryzowane, przechowywane lub nie będą wystawiane (*patrz 2.7 i 2.8*).

2.2. Ważny tytuł własności

Niedopuszczalne jest nabycie, przyjęcie darowizny, wypożyczenie lub dokonanie wymiany jakiegokolwiek przedmiotu lub okazu, jeżeli nie ma pewności, że jego własność wynika z ważnego tytułu. Dowód własności przewidziany w prawie w jednego kraju nie przesądza ważnego tytułu prawnego gdzie indziej.

2.3. Pochodzenie i obowiązek staranności

Przed pozyskaniem do zbiorów przedmiotu lub okazu proponowanego w drodze umowy sprzedaży, darowizny, zamiany, wypożyczenia albo spadku należy uczynić wszystko, aby uzyskać pewność, że nie został on sprzecznie z prawem pozyskany w kraju jego pochodzenia (lub nielegalnie z niego wywieziony) albo z jakiegokolwiek kraju tranzytu, w którym mógł korzystać z prawnego tytułu własności (włącznie z krajem, w którym znajduje się muzeum). Z tego względu obowiązkowe jest ustalenie pełnej historii przedmiotu lub okazu od chwili jego odkrycia lub wytworzenia.

2.4. Przedmioty i okazy pochodzące z nieuprawnionych lub nienaukowych wykopalisk albo innych prac w terenie

Muzea nie powinny pozyskiwać przedmiotów, gdy można podejrzewać, że ich wydobycie pociągnęło za sobą samowolne, naruszające zasady obowiązujące w nauce lub umyślne zniszczenie albo uszkodzenie zabytków, stanowisk archeologicznych lub geologicznych, względnie gatunkowego lub naturalnego środowiska. Pozyskanie jest również niedopuszczalne, jeżeli o wydobyciu przedmiotu nie zostali powiadomieni właściciel lub posiadacz nieruchomości, a także właściwe organy prawne lub rządowe.

2.5. *Drażliwy materiał kulturowy*

Zbiory składające się z szczątków ludzkich lub przedmiotów związanych z kultem religijnym można pozyskiwać tylko pod warunkiem, że będą one bezpiecznie przechowywane i traktowane z szacunkiem. Ponadto pozyskiwanie takich przedmiotów jest dopuszczalne jedynie w sposób zgodny ze standardami profesjonalnymi oraz interesem i wierzeniami społeczności lub grup etnicznych albo religijnych, w których one powstały (*patrz też 3.7 i 4.3*).

2.6. *Chronione okazy biologiczne lub geologiczne*

Muzea nie powinny pozyskiwać przyrodniczych lub geologicznych okazów, które zostały zebrane, sprzedane lub w inny sposób przeniesione z naruszeniem przepisów prawa lokalnego, krajowego, regionalnego lub umów międzynarodowych odnoszących się do ochrony przyrody i środowiska naturalnego.

2.7. *Zbiory żywych organizmów*

Jeżeli zbiera się żywe okazy botaniczne lub zwierzęce, trzeba szczególną uwagę zwrócić na naturalne i społeczne środowisko, z którego one pochodzą, a także postępować zgodnie z przepisami lokalnego, krajowego, regionalnego lub międzynarodowego prawa normującego ochronę dzikich gatunków i środowiska.

2.8. *Zbiory o charakterze użytkowym*

Zasady gromadzenia mogą zawierać szczególne wskazania odnoszące się do takich zbiorów, w których główny nacisk kładzie się bardziej na ochronę procesów kulturowych, naukowych lub technicznych niż na sam przedmiot lub okaz, albo w których te przedmioty lub okazy są przechowywane w celu nauczania albo ich praktycznego wykorzystywania (*patrz także 2.1*).

2.9. *Odstępstwa od ustalonych reguł polityki gromadzenia*

Odstępowanie od ustalonej przez muzeum polityki gromadzenia przedmiotów lub okazów dopuszczalne jest tylko w wypadkach wyjątkowych. Organ zarządzający powinien wziąć pod uwagę dostępne mu profesjonalne opinie i zapatrywania wszystkich stron zainteresowanych. Rozważyć należy wówczas także znaczenie przedmiotu lub okazu dla dziedzictwa kulturalnego lub naturalnego oraz szczególne zainteresowanie innych muzeów gromadzących taki materiał. Niemniej, nawet w tych okolicznościach nie jest dopuszczalne pozyskiwanie przedmiotów pozbawionych ważnego tytułu własności (*patrz także 3.4*).

2.10. *Pozyskiwanie od członków organu zarządzającego i pracowników muzeum*

Szczególnej ostrożności wymaga jakakolwiek oferta sprzedaży, darowizny lub innej formy nabycia własności, z którą wiążą się ulgi podatkowe, od członków organów zarządzających, pracowników muzeum lub ich rodzin albo osób blisko z nimi związanych.

2.11. *Przechowywanie w celu ratowania*

Żaden z przepisów Kodeksu nie może przeszkodzić muzeum w zgodnym z prawem przechowywaniu okazów lub przedmiotów o nieustalonej proveniencji albo nielegalnie pozyskanych z miejsca, za które ponosi prawną odpowiedzialność.

Zbywanie zbiorów

2.12. *Zbywanie legalne lub inne możliwości zbywania.*

Jeżeli muzeum posiada prawną możliwość zbywania lub pozyskało przedmioty, które wolno zbywać

tylko pod pewnymi warunkami, ma obowiązek w takim wypadku bezwzględnie przestrzegania przepisów i zasad postępowania lub zobowiązań. Jeżeli z pierwotnym pozyskaniem łączą się takie ograniczenia, należy się do nich stosować, chyba że nie ma wątpliwości, iż stosowanie się do nich nie jest możliwe lub wyrządziłoby ono szkodę instytucji; jeżeli jednak do tego doszło, należy zapewnić prawną kontrolę takiej decyzji.

2.13. Zbywanie zbiorów muzealnych

Dopuszczalne jest usunięcie przedmiotu lub okazu ze zbiorów muzealnych tylko po wszechstronnym zbadaniu jego znaczenia, jego charakteru (czy jest on odnawialny czy nieodnawialny) i stanu prawnego; usunięcie jest niedopuszczalne, gdyby miało w jego wyniku dojść do utraty zaufania publicznego.

2.14. Odpowiedzialność za zbywanie

Odpowiedzialność za decyzję o zbyciu powinien ponosić organ zarządzający działający wspólnie z dyrektorem muzeum, oraz kustosz odpowiedzialny za kolekcję. Szczególne warunki zbywania można określić w stosunku do zbiorów nie będących eksponatami.

2.15. Zbywanie przedmiotów usuniętych ze zbiorów

Każde muzeum powinno ustalić zasady, jakimi będzie się kierować przy usuwaniu na stałe przedmiotów należących do zbiorów, posługując się formą darowizny, przekazu, wymiany, sprzedaży, repatriacji lub zniszczenia, oraz zezwalając na przekazanie organowi przyjmującemu nieograniczonego tytułu prawnego do takiego przedmiotu. Należy przechowywać pełną dokumentację zawierającą podjęte decyzje o zbyciu, opis przedmiotów zbywanych oraz ich przeznaczenia. Zakłada się, że przed podjęciem decyzji o zbyciu przedmiotu, zostanie on wcześniej zaproponowany innemu muzeum.

2.16. Dochód ze zbycia przedmiotów

Skoro muzea tworzy się dla społeczeństwa, nie powinny one być traktowane jako źródła dochodu. Pieniądze lub inne środki otrzymane ze zbycia przedmiotów lub okazów znajdujących się w zbiorach należy przeznaczyć wyłącznie na rzecz zbiorów, a przede wszystkim na ich wzbogacanie.

2.17. Nabywanie przedmiotów usuniętych ze zbiorów

Pracownicy muzeum, członkowie ich rodzin lub osoby im bliskie, nie powinny nabywać przedmiotów usuniętych ze zbiorów muzeów, za które są odpowiedzialni.

Opieka nad zbiorami

2.18. Kontynuacja zbierania

Muzeum powinno ustalić zasady, a następnie stosować się do nich, które zapewnią bieżące udostępnianie zbiorów zarówno stałych jak i czasowych z odpowiednią o nich informacją, należycie zarejestrowanych, a także zagwarantują przechowywanie ich w najlepszych dla nich warunkach dla przyszłych pokoleń, z wykorzystaniem w tym celu najnowszych wskazań wiedzy i wszystkich pozostałych do dyspozycji środków.

2.19. Powierzenie odpowiedzialności za zbiory

Odpowiedzialnością zawodową za opiekę nad zbiorami należy obarczyć osoby posiadające stosowną wiedzę i umiejętności lub takie, które są poddane odpowiedniemu nadzorowi (*patrz także 8.11*).

2.20. Dokumentacja zbiorów

Zbiory muzealne powinny posiadać dokumentację prowadzoną zgodnie z obowiązującymi regułami zawodowymi. Dokumentacja ta powinna zawierać pełne dane identyfikacyjne, opis każdego przedmiotu, a w szczególności proveniencję, stan zachowania, sposób postępowania z nim i miejsce

przechowywania. Dane te należy przechowywać w bezpiecznym miejscu, zapewniając zarazem działanie systemu umożliwiającego dostęp do niego pracownikom muzeum oraz innym uprawnionym użytkownikom.

2.21. *Ochrona przed zagrożeniami*

Szczególne uwaga powinna być poświęcona opracowaniu systemu ochrony zbiorów w czasie konfliktów zbrojnych i innych zagrożeń wywołanych przez ludzi lub siły przyrody.

2.22. *Bezpieczeństwo danych dotyczących zbiorów i innych z nimi powiązanych*

Jeżeli udostępnia się publicznie dane dotyczące zbiorów, należy dołożyć szczególnej staranności, aby zapobiec rozpowszechnianiu wiadomości mających charakter poufny, osobisty i inny podobny.

2.23. *Konserwacja zapobiegawcza*

Konserwacja zapobiegawcza odgrywa istotną rolę w zasadach rządzących działalnością muzeum i w ochronie zbiorów. Na pracownikach muzeum spoczywa obowiązek stworzenia i utrzymywania środowiska zapewniającego ochronę zbiorów zarówno w magazynach, na ekspozycji, jak i w czasie transportu.

2.24. *Konserwacja i restauracja zbiorów*

Muzeum powinno troskliwie śledzić stan zbiorów, aby ustalić, kiedy przedmiot lub okaz wymaga zajęcia się nim przez wykwalifikowanego konserwatora – restauratora. Głównym celem powinno być ustabilizowanie stanu przedmiotu lub okazu. Wszystkie prace konserwatorskie powinny posiadać dokumentację i nie powinny powodować powstania stanów nieodwracalnych, a wszelkie zmiany dopuszczalne są tylko pod warunkiem, że będzie można je łatwo zidentyfikować.

2.25. *Opieka nad żywymi zwierzętami*

Muzeum, które przechowuje żywe zwierzęta, bierze na siebie pełną odpowiedzialność za ich zdrowie i warunki życia. Muzeum powinno opracować i wcielić w życie kodeks bezpieczeństwa pracowników muzeum, zwiedzających i zwierząt, zaaprobowany przez eksperta z zakresu weterynarii. Wszelkie modyfikacje genetyczne powinny być łatwo rozróżnialne.

2.26. *Prywatne użytkowanie zbiorów muzealnych*

Zabrania się pracownikom muzeum, członkom organów zarządzających i nadzorujących, członkom ich rodzin i ich bliskim jakiegokolwiek użytkowania, nawet czasowego, przedmiotów należących do zbiorów muzeum.

3. MUZEA PRZECHOWUJĄ PIERWOTNE ŚWIADECTWA UMOŻLIWIAJĄCE UZYSKIWANIE I POGŁĘBIANIE WIEDZY

Zasada: *Na muzeach spoczywa szczególna odpowiedzialność wobec społeczeństwa za ochronę, udostępnianie i opracowywanie pierwotnych świadectw zebranych i przechowywanych w ich zbiorach.*

3.1. *Zbiory jako pierwotne świadectwa*

W zasadach zarządzania zbiorami muzealnymi należy bardzo wyraźnie podkreślić ich znaczenie jako pierwotnych świadectw. Z zasad tych powinno wynikać, że zbiory nie powstały pod wpływem aktualnych tendencji intelektualnych lub zwyczajów panujących w muzeum.

3.2. *Dostęp do informacji o zbiorach*

Na muzeach spoczywa szczególna odpowiedzialność za powstawanie zbiorów oraz możliwie jak najszerszy dostęp do informacji o nich, co nie wyklucza jednak koniecznych ograniczeń ze względu na uzasadnioną poufność i bezpieczeństwo.

Pozyskiwanie zbiorów i badania

3.3. Pozyskiwanie zbiorów w terenie

Jeżeli muzeum przystępuje do pozyskiwania zbiorów w terenie, powinno przestrzegać zasad postępowania zgodnych ze standardami akademickimi oraz przepisami prawa lokalnego i międzynarodowego. Podczas prac w terenie należy odnosić się z szacunkiem do zapatrywań panujących w społecznościach lokalnych, nie wolno naruszać zasobów środowiska i należy starać się o zachowanie dziedzictwa kulturalnego oraz naturalnego.

3.4. Wyjątkowe pozyskiwanie pierwotnego świadectwa

W zupełnie wyjątkowym wypadku może się zdarzyć, że przedmiot nieznanego pochodzenia może sam w sobie posiadać tak duże znaczenie dla wzbogacenia wiedzy, iż w interesie publicznym będzie jego przechowywanie. Decyzje o włączeniu takiego przedmiotu do zbiorów muzeum powinni podjąć specjaliści z zakresu właściwej dyscypliny, nie kierując się narodowymi i międzynarodowymi uwarunkowaniami (*patrz także 2.11*).

3.5. Badania

Badania podejmowane przez muzeum powinny pozostawać w związku z jego misją i celami działania oraz odbywać się w zgodzie z zasadami prawa i etyki, a także akademickimi standardami.

3.6. Badania niszczące

Jeżeli podejmuje się decyzję o przeprowadzeniu badania przy pomocy technik niszczących przedmiot badania, należy takie badanie w całości utrwalić w odpowiedniej dokumentacji; stałą częścią takiej dokumentacji powinny stanowić wyniki analizy i oparte na nich dalsze badania, w tym publikacje.

3.7. Szczątki ludzkie i materiał mający znaczenie religijne

Badania szczątków ludzkich oraz materiału mającego znaczenie religijne należy przeprowadzać w sposób odpowiadający standardom zawodowym i z poszanowaniem interesów oraz wierzeń społeczności, grup etnicznych lub religijnych, wśród których przedmioty te powstały (*patrz także 2.5 i 4.3*).

3.8. Posiadanie prawa do przedmiotu badania

Jeżeli pracownik muzeum przygotowuje materiał do prezentacji lub dokumentację badania w terenie, powinien równocześnie zawrzeć z muzeum nie budzące wątpliwości porozumienie normujące wszystkie uprawnienia do prowadzonych prac.

3.9. Dzielenie się wiedzą

Na pracownikach muzeum spoczywa obowiązek dzielenia się swoją wiedzą i doświadczeniem w zakresie ich kompetencji z kolegami, pracownikami nauki i studentami. Powinni odnosić się z szacunkiem i uznaniem do tych, którzy im przekazali swą wiedzę, a także przekazywać informacje o zaawansowanych technikach i doświadczeniu tym, dla których mogą być one przydatne.

3.10. Współpraca muzeów z innymi instytucjami

Pracownicy muzeum powinni uznawać konieczność i popierać w praktyce współpracę oraz konsultowanie się instytucji mających podobne interesy i podobną praktykę w zakresie pozyskiwania zbiorów. Zalecenie to odnosi się szczególnie do instytucji szkolnictwa wyższego i niektórych instytucji użyteczności publicznej, gdzie, dzięki prowadzonym w nich badaniom, mogą powstawać zbiory o dużym znaczeniu, których bezpieczeństwo na dalszą metę nie jest zapewnione.

4. MUZEA PRZYCZYNIAJĄ SIĘ DO POZNAWANIA, ROZUMIENIA I PROMOWANIA DZIEDZICTWA NATURALNEGO I KULTURALNEGO

Zasada: Na muzeach spoczywa ważny obowiązek rozwijania działalności edukacyjnej oraz przyciągania coraz szerszej publiczności spośród społeczeństwa, społeczności lokalnych i grup, którym służą. Współdziałanie ze społeczeństwem i promowanie jego dziedzictwa jest nieodłącznym elementem funkcji edukacyjnej muzeum.

Udostępnianie i wystawy

4.1. Udostępnianie, wystawy i działalność szczególna

Udostępnianie i wystawy czasowe zarówno w postaci materialnej, jak i wirtualnej, powinny pozostać w zgodzie z misjami, zasadami działania i celami muzeum. Taka działalność nie powinna wpływać negatywnie na ochronę zbiorów ani pogarszać ich stanu zachowania.

4.2. Interpretacja wystawianych przedmiotów

Muzea powinny dążyć do tego, aby informacje, jakie przekazują podczas udostępniania zbiorów i na wystawach, były wiarygodne, rzetelne i brały pod uwagę wierzenia lub idee wyznawane przez reprezentowane grupy.

4.3. Wystawianie przedmiotów „drażliwych”

Szczątki ludzkie i przedmioty związane z kultem religijnym należy wystawiać zgodnie z zasadami postępowania profesjonalnego, licząc się z interesami oraz wierzeniami członków społeczności i grup etnicznych lub religijnych, z których one się wywodzą. Należy je przedstawiać z największym wyczuciem taktu i z poszanowaniem godności ludzkiej wspólnej całemu człowieczeństwu.

4.4. Wycofanie z publicznego udostępniania

Na zgłoszone żądanie wycofania z powszechnie dostępnej ekspozycji szczątków ludzkich lub przedmiotów mających znaczenie religijne przez społeczność, z której się one wywodzą, należy reagować szybko, z szacunkiem i taktownie. W ten sam sposób należy postępować w razie żądania zwrotu tych przedmiotów. Zasady postępowania obowiązujące w muzeum powinny określać w sposób nie budzący wątpliwości reguły stosowane w takich wypadkach.

4.5. Udostępnianie przedmiotów, których pochodzenie nie jest znane

Muzea powinny unikać udostępniania lub innego użytkowania przedmiotów, których pochodzenie nie jest znane lub budzi wątpliwości. Powinny mieć świadomość, że taka praktyka może zostać odczytana jako zachęta do nielegalnego obrotu dobrami kultury.

Inne zasoby

4.6. Publikacje

Informacje ogłaszane przez muzea w jakichkolwiek środkach przekazu powinny być dokładne, obiektywne oraz uwzględniać zasady przyjęte w nauce i przez społeczeństwa, a także wierzenia. Publikacje muzeum nie powinny naruszać standardów instytucji.

4.7. Reprodukcje

Na muzeum spoczywa obowiązek zagwarantowania nienaruszalności oryginału przedmiotu należącego do zbiorów podczas sporządzania jego repliki, reprodukcji lub kopii. Na wszystkich kopiach zawsze należy umieszczać informacje, że są to faksymile.

5. ZASOBY POZOSTAJĄCE W DYSPOZYCJI MUZEÓW UMOŻLIWIAJĄ WYKONYWANIE INNYCH ZADAŃ ORAZ OSIĄGANIE KORZYŚCI PUBLICZNYCH

Zasada: Muzea korzystają z szerokiego wachlarza różnych specjalizacji, umiejętności i zasobów, które mogą być wykorzystywane w dużej mierze także poza muzeami. Fakt ten może skłaniać do dzielenia się tymi środkami lub świadczenia usług, a tym samym do rozszerzenia aktywności muzealnej. Należy ją jednak tak organizować, aby nie wejść w kolizję ze statutową misją muzeum.

Usługi w zakresie identyfikacji

5.1. Identyfikacja nielegalnie pozyskanych przedmiotów

Jeżeli muzeum podejmuje się świadczenia usług w zakresie identyfikacji, nie wolno dopuścić do postrzegania jej jako działalności, z której muzeum osiąga zysk. Świadczona osobom spoza muzeum identyfikacja i takie samo badanie autentyczności przedmiotów, co do których zachodzi podejrzenie, że zostały nielegalnie pozyskane, przewiezione lub wywiezione, są niedopuszczalne przed powiadomieniem właściwych organów o takich podejrzeniach.

5.2. Badanie autentyczności i wycena (ekspertyza)

Muzeum może wyceniać zbiory w celu ich ubezpieczenia. Opinie o pieniężnej wartości innych przedmiotów wolno wydawać tylko na oficjalne żądania innych muzeów lub właściwych władz sądowych, rządowych oraz innych władz publicznych. Gdyby jednak okazało się, że muzeum mogłoby odnieść korzyść z takiej wyceny przedmiotu lub okazu, należy zwrócić się o przeprowadzenie jej do ekspertów niezależnych.

6. MUZEA ŚCIŚLE WSPÓLPRACUJĄ ZE SPOŁECZNOŚCIAMI, Z KTÓRYCH WYWODZĄ SIĘ ZBIORY ORAZ TYMI, KTÓRYM TE ZBIORY SŁUŻĄ

Zasada: Zbiory muzeów odzwierciedlają dziedzictwo kulturalne i naturalne tych społeczności, z których się wywodzą. Z tego powodu zbiory muzealne nie mieszczą się w powszechnie przyjętym pojęciu własności, mogą być one bardzo silnie powiązane z tożsamością narodową, regionalną, lokalną, etniczną, religijną lub polityczną. Liczenie się z tymi faktami ma zatem duże znaczenie w formułowaniu zasad rządzących działalnością muzeum.

Powstawanie zbiorów

6.1. Współpraca

Muzea powinny popierać dzielenie się wiedzą, dokumentacją i zbiorami z innymi muzeami i organizacjami kultury w krajach i społecznościach ich pochodzenia. Należy poszukiwać możliwości rozwijania umów o partnerstwie z muzeami w krajach i regionach, które straciły znaczącą część ich dziedzictwa.

6.2. Zwrot dóbr kultury

Muzea powinny być przygotowane do podjęcia dialogu na temat zwrotu dóbr kultury do krajów lub społeczności ich pochodzenia. Należy go prowadzić w sposób bezstronny, kierując się zasadami

nauki, profesjonalizmu oraz humanitaryzmu, a także wchodzącymi w rachubę przepisami prawa lokalnego, krajowego i międzynarodowego, oddając pierwszeństwo działaniom na szczeblu rządowym lub politycznym.

6.3. Restytucja dóbr kultury

Jeżeli kraj lub społeczność, z którego wywodzi się dobro kultury, żąda restytucji przedmiotu lub okazu, co do którego można wykazać, że został wywieziony lub w inny sposób przemieszczony z naruszeniem zasad określonych w międzynarodowych i narodowych konwencjach oraz że jest on częścią dziedzictwa kulturalnego lub naturalnego tego kraju lub społeczności, muzeum powinno, o ile prawo je do tego upoważnia, niezwłocznie podjąć niezbędne działania umożliwiające dokonanie restytucji.

6.4. Dobra kultury pochodzące z kraju okupowanego

Muzeum powinno powstrzymać się przed nabywaniem lub innym pozyskiwaniem dóbr kultury pochodzących z kraju okupowanego i bezwzględnie przestrzegać wszelkich ustaw i konwencji, które normują import, eksport i przewóz dóbr kultury lub natury.

Poszanowanie praw społeczności z którą muzeum współpracuje

6.5. Współczesne społeczności

Jeżeli działalność muzeum dotyczy współcześnie istniejącej społeczności lub jej dziedzictwa, badanie i pozyskiwanie zbiorów dopuszczalne jest tylko na podstawie nie budzącego wątpliwości wzajemnego porozumienia, nie powodującego pokrzywdzenia właściciela lub informatora. W razie konfliktu życzenia społeczności muszą przeważać.

6.6. Finansowanie działalności muzeum a społeczność

Starania o fundusze na działalność muzeum, która dotyczy współczesnej społeczności, nie mogą naruszać interesów tej społeczności (patrz też 1.10).

6.7. Użytkowanie zbiorów pochodzących ze współczesnych społeczności

Użytkowanie zbiorów pochodzących ze współczesnych społeczności nakłada na muzeum obowiązek poszanowania godności ludzkiej, tradycji i kultury tychże społeczności. Takie zbiory powinny przyczyniać się do poprawy bytu, rozwoju społecznego, pogłębienia tolerancji i szacunku dla społeczeństw zróżnicowanych społecznie, wielokulturowych i różnojęzycznych.

6.8. Organizacja wspierająca

Muzeum powinno tworzyć warunki zachęcające do wspierania jego działalności przez społeczeństwo (na przykład powołując do życia stowarzyszenia przyjaciół muzeum i inne organizacje popierające), dawać dowody uznania za wspieranie działalności muzeum oraz przyczyniać się do harmonijnego rozwoju stosunków między społeczeństwem a pracownikami muzeum.

7. MUZEA DZIAŁAJĄ ZGODNIE Z PRAWEM

Zasada: Muzea muszą w pełni przestrzegać przepisów prawa międzynarodowego, regionalnego, krajowego lub lokalnego i zobowiązań traktatowych. Ponadto, organ zarządzający powinien stosować się do wszelkich wiążących je prawnych zobowiązań powierniczych lub warunków odnoszących się do różnych aspektów organizacji muzeum, jego zbiorów i działalności.

Zakres wyznaczony przez prawo

7.1. Porządek prawny lokalny i krajowy

Muzea powinny działać zgodnie z wszystkimi przepisami prawa krajowego i lokalnego, a także liczyć się z prawem innych państw, jeżeli wchodzi ono w rachubę w związku z działalnością muzeum.

7.2. Prawo międzynarodowe

Zasady postępowania muzeum muszą wynikać z założenia, że następujące akty prawa międzynarodowego są traktowane jako dyrektywy interpretacyjne Kodeksu etyki dla muzeów ICOM:

- Konwencja UNESCO w sprawie ochrony własności kulturalnej w razie konfliktu zbrojnego (Konwencja haska, Pierwszy Protokół 1954, Drugi Protokół 1999);
- Konwencja UNESCO o środkach zakazywania i zapobiegania nielegalnemu importowi, eksportowi i przewozowi dóbr kultury (1970);
- Konwencja o handlu międzynarodowym zagrożonych gatunków dzikiej fauny i flory (1973);
- Konwencja ONZ o różnorodności biologicznej (1992);
- Konwencja UNIDROIT w sprawie skradzionych i nielegalnie wywiezionych dóbr kultury (1995);
- Konwencja UNESCO o ochronie podwodnego dziedzictwa kultury (2001);
- Konwencja UNESCO w sprawie bezpieczeństwa ratowania i chronienia dziedzictwa kultury (2003).

8. MUZEA DZIAŁAJĄ PROFESJONALNIE

Zasada: Osoby uprawiające zawód muzealnika powinny postępować zgodnie z przyjętymi zasadami oraz przepisami prawa i dbać o godność oraz cześć ich zawodu. Powinny chronić społeczeństwo przed bezprawnym i nieetycznym zachowaniem. Należy wykorzystać każdą sposobność do edukacji i informowania społeczeństwa o zamiarach, celach i staraniach w czasie wykonywania tego zawodu, aby to społeczeństwo mogło lepiej zrozumieć rolę muzeów.

Zachowanie w związku z wykonywaniem zawodu

8.1. Znajomość stosowanego prawa

Każda osoba uprawiająca zawód muzealnika powinna wykazywać się znajomością odpowiednich przepisów prawa międzynarodowego, krajowego i lokalnego oraz sposobu ich stosowania. Powinna unikać sytuacji, które będą postrzegane jako zachowanie naganne.

8.2. Odpowiedzialność zawodowa

Osoby uprawiające zawód muzealnika zobowiązane są postępować zgodnie z regułami działalności i postępowania obowiązującymi w zatrudniających je instytucjach. Mają prawo jednakże zgłosić we właściwy sposób sprzeciw wobec takiego postępowania, które ich zdaniem wyrządza szkodę muzeum lub zawodowi, albo narusza zasady etyki zawodowej.

8.3. Zachowanie w związku z wykonywaniem zawodu

Lojalność wobec kolegów i koleżanek oraz muzeum jako pracodawcy jest bardzo istotnym obowiązkiem zawodowym; musi ona wynikać z poszanowania zasad etyki odnoszących się do zawodu jako takiego. Pracownicy muzeów muszą przestrzegać normy Kodeksu etyki ICOM dla muzeów oraz wszystkich innych kodeksów lub zasad postępowania regulujące pracę w muzeum.

8.4. Powinności intelektualne i naukowe

Osoby uprawiające zawód muzealnika powinny popierać badania naukowe, dbać o ochronę i sposo-

by wykorzystania informacji dotyczących zbiorów. Z tego powodu powinny się powstrzymać przed jakimikolwiek czynnościami lub stwarzaniem sytuacji, w wyniku których mogłaby nastąpić utrata tych danych intelektualnych i naukowych.

8.5. *Nielegalny obrót handlowy*

Osoby uprawiające zawód muzealnika nie powinny uczestniczyć, bez względu na okoliczności, bezpośrednio lub pośrednio, w nielegalnym obrocie lub handlu dobrami naturalnymi lub kultury.

8.6. *Poufność*

Osoby uprawiające zawód muzealnika muszą traktować jako poufne informacje uzyskane w czasie ich pracy. Co więcej, informacja o przedmiotach sprowadzonych do muzeum celem ich identyfikacji jest poufna i nie wolno jej ogłaszać ani przekazywać jakiegokolwiek innej instytucji lub osobie bez upoważnienia właściciela.

8.7. *Muzeum i bezpieczeństwo zbiorów*

Pracownicy muzeum zobowiązani są traktować jako ściśle poufne informacje o bezpieczeństwie muzeum i zbiorów oraz o miejscach prywatnych, w których przebywali podczas pełnienia obowiązków służbowych.

8.8. *Zwolnienia z obowiązku zachowania w tajemnicy*

Obowiązek zachowania tajemnicy nie zwalnia z prawnego obowiązku udzielania pomocy policji lub innym właściwym organom prowadzącym dochodzenie w sprawie prawdopodobnych kradzieży, nielegalnego pozyskania mienia lub jego nielegalnego przewozu.

8.9. *Niezależność osobista*

Mimo że osoby uprawiające zawód muzealnika mają prawo do pewnej niezależności, muszą mieć świadomość, że nie ma możliwości całkowitego oddzielenia jakiegokolwiek działalności prywatnej lub zawodowej od działalności zatrudniających je instytucji.

8.10. *Stosunki zawodowe*

Osoby uprawiające zawód muzealnika zawiązują stosunki pracownicze z wieloma osobami w muzeum, które ich zatrudnia, jak i poza nim. Powinny one wykonywać swoje obowiązki zawodowe skutecznie, nienagannie i na najwyższym poziomie.

8.11. *Porozumiewanie się zawodowe*

Do obowiązków zawodowych należy udzielanie rad kolegom w muzeum lub poza nim, gdy inne muzeum nie posiada wystarczających danych pozwalających na podejmowanie należytych decyzji w określonym zakresie.

Konflikt interesów

8.12. *Dary, przysługi, pożyczki i inne korzyści osobiste*

Pracownikom muzeum nie wolno przyjmować żadnych darów, przysług, pożyczek lub jakichkolwiek innych korzyści osobistych, które mógłby ktoś zaproponować im w związku z wykonywaniem ich obowiązków. Zakaz ten nie wyklucza przyjmowania okolicznościowych darów, ale tylko pod warunkiem, że zawsze się to będzie odbywać w imieniu zatrudniającej instytucji.

8.13. *Zatrudnienie lub działalność zarobkowa poza muzeum*

Osoby uprawiające zawód muzealnika, mimo posiadania prawa do pewnej osobistej niezależności, muszą mieć świadomość, że nie da się w pełni oddzielić działalności prywatnej lub zawodowej od działalności zatrudniających je instytucji. Nie powinny podejmować innego płatnego zatrudnienia lub przyjmować zleceń z zewnątrz, które pozostawałyby w konflikcie lub mogłyby zostać co najmniej uznane za pozostające w konflikcie z muzeum.

8.14. *Udział w obrocie handlowym, którego przedmiotem jest dziedzictwo natury lub kultury*

Osoby uprawiające zawód muzealnika nie powinny uczestniczyć bezpośrednio lub nawet pośrednio w obrocie handlowym (kupno lub sprzedaż), którego przedmiotem jest dziedzictwo naturalne lub kulturalne.

8.15. *Związki z osobami uprawiającymi handel*

Osoba uprawiająca zawód muzealnika nie powinna akceptować jakiegokolwiek daru, gościny albo innej formy nagrody od handlarza, prowadzącego aukcję lub od jakiegokolwiek innej osoby w sytuacji będącej zachętą do nabycia albo rozporządzenia przedmiotem muzealnym, lub do rezygnacji z przestrzegania przepisów prawa. Muzealnik nie powinien ponadto nigdy rekomendować komukolwiek spoza muzeum konkretnego handlarza, osoby prowadzącej aukcję lub biegłego, który ocenia przedmioty lub okazy.

8.16. *Prywatne kolekcjonerstwo*

Osoby uprawiające zawód pracownika muzeum nie powinny konkurować ze swoją instytucją ani w zakresie pozyskiwania przedmiotów, ani jakkolwiek osobistą działalnością kolekcjonerską. Pracownicy muzeum powinni zawrzeć z jego kierownictwem porozumienie w sprawie prywatnego kolekcjonerstwa i powinno być ono przestrzegane skrupulatnie.

8.17. *Używanie nazwy i logo ICOM*

Członkowie ICOM nie mają prawa do posługiwania się słowami „Międzynarodowa Rada Muzeów”, „ICOM” lub jego logo w celu promowania lub popierania jakiegokolwiek produktu albo działalności mającej na celu osiągnięcie zysku.

8.18. *Inne konflikty interesów*

W razie innego konfliktu interesów między osobą a muzeum, dobro muzeum musi przeważać.

Stanisław Waltoś

The New ICOM Ethics Code for Museums Several Comments by a Translator

I. The world of museum experts rapidly reacted to the *Code of Professional Ethics* passed on 4 November 1986 in Buenos Aires by the ICOM General Assembly. It became no longer possible to claim that it is difficult to know how to act due to the absence of suitable directives. It must be added that the Code contains norms, which had been earlier accepted by ICOM general assemblies.

In time, it became apparent that the Code featured some gaps and that its numerous norms gave rise to growing doubts. A scrupulous amendment of the ICOM Code was thus conducted in 2001, although it retained the structure of the heretofore edition. Work on a new code was, however, continued by the ICOM Ethics Committee under Geoffrey Lewis.

Since 2004 ICOM has a new code, passed by the General Assembly, which met in Seoul.

II. Although the Code in question does not introduce any essential changes to the ICOM ethical order, even a superficial acquaintance with its contents draws attention to five prominent characteristic features, which are the reason why despite the fact that the Code remains within the existing current of professional ethics, it is truly innovative:

a) a division of norms into those devoted to the ethic of the museum staff and the ethic of the museums themselves has vanished;

b) the Code has been adapted to newer times in which business and its commercial attitude to culture and advertisements are increasingly embroiling the museums and their staff;

c) a striking feature of the Code is its strong emphasis on the Third World and the latter's claims to lost heritage as well as respect for its culture, faiths, traditions and natural environment;

d) the Code contains even more new norms which are a changed version of the regulations of international conventions protecting the cultural and natural heritage;

e) the terminology has been simplified at the unfortunate price of a light-hearted use of certain concepts – deciphering the meaning of some of them is by no means an easy task.

III. The translation into the Polish was based on the English-language version of the Code, although with frequent and not always merely auxiliary references to the French text.

Za jedno z priorytetowych zadań Komisji ds. Kultury (Culture Unit) UE uznano „mobilność kolekcji muzealnych” – szeroko zakrojony program ustalenia regulacji prawnych, etycznych i administracyjnych jako zadań dla państw członkowskich na lata 2006-2013.

Plan działań (Action Plan) będący kontynuacją publikacji Wypożyczenia w Europie (Lending to Europe), wskazuje na te zakresy zagadnień związanych z działalnością muzeów i administracji publicznej, które stanowią podstawę wymiany eksponatów muzealnych i kolekcji na dłuższe okresy, gwarantując bezpieczeństwo i właściwy sposób ich traktowania. Uznano, iż wzajemne udostępnianie przez muzea zgromadzonych zbiorów może stanowić niezwykle istotny czynnik obustronnego poznania, środek łagodzenia konfliktów regionalnych, profesjonalny, apolityczny system dzielenia się kulturą europejską.

Wymienione zadania, takie jak: opracowanie właściwych standardów muzealnych, stworzenie przyjaznych użytkownikom gwarancji rządowych (poręczeń Skarbu Państwa), uzgadnianie sposobów sporządzania wyceny i oceny wartości dzieł, regulacje zabezpieczające przed konfiskatą, regulacja systemu opłat i kosztów związanych z realizacją wypożyczeń, świadome budowanie zaufania między różnymi partnerami w Europie, digitalizacja zbiorów i informacja cyfrowa – muszą być realizowane według wspólnych standardów, a jawność poczynań powinna stanowić w każdym wypadku warunek współpracy.

Dorota Folga-Januszewska

PLAN DZIAŁAŃ UE NA RZECZ PROMOCJI, MOBILNOŚCI KOLEKCJI MUZEALNYCH I STWORZENIA STANDARDÓW WYPOŻYCZEŃ¹

[S.2]

A. WPROWADZENIE

Muzea są mostami przerzuconymi między powszechnym, europejskim dziedzictwem a różnorodnością ich kulturowego oblicza. Jako forum dialogu między kulturami w Unii Europejskiej, muzea legitymują się długą tradycją dzielenia się zbiorami i wspólną opieką nad nimi.

Wzajemne wypożyczanie obiektów kultury i dzieł sztuki – czyli mobilność kolekcji – stanowi istotę działalności muzeów. Najlepsze praktyki, powszechnie przyjęte standardy wypożyczeń i gwarancje (poręczenia) otrzymywane od rządów państw członkowskich UE, zachęcają muzea różnej wielkości we wszystkich częściach Unii Euro-

pejskiej do stworzenia szerokiej panoramy kultury i w ten sposób pomagają mieszkańcom Europy zrozumieć i cieszyć się z różnorodności wspólnego dziedzictwa.

Przedstawiony tu *Plan działań* ma wspierać wprowadzenie w życie Rezolucji Rady Nr 13839/04, która ustanowiła Mobilność (dzieł sztuki, kolekcji sztuki i wystaw) jednym z pięciu priorytetów w planie pracy „Kultura 2005-2006” („Culture 2005-2006”). Następne kroki w kierunku zacieśnienia współpracy kulturalnej w Unii Europejskiej będą powierzone państwom sprawującym kolejne prezydencje.

W czasie prezydencji Austrii, zespół, w skład którego wchodziło sześciu przedstawicieli państw sprawujących kolejno przewodnictwo w latach 2004-2007, spotkał się wiosną 2006 r. w Wiedniu i nakreślił plan działań dotyczący wypożyczeń obiektów na wystawy między muzeami w krajach Unii Europejskiej². Projekt *Plan działań* był dyskutowany w czasie konferencji „Zachęta do Mobilności Kolekcji” („Encouraging the Mobility of Collection”) w Helsinkach 21 lipca 2006 r. i został zaaprobowany przez Komitet ds. Kultury 17 października 2006 roku.

Sam dokument i jego cele miały swe źródło w staraniach Rady Europy, Komisji Europejskiej, państw członkowskich Unii oraz grupy ekspertów, trwających od 2002 roku³ i dążących do zachęcenia do wypożyczeń kolekcji muzealnych. Zagadnienie było przedmiotem pięciu głównych konferencji: w Grecji, Włoszech, Holandii, Wielkiej Brytanii i Finlandii⁴. W czasie przewodnictwa Holandii grupa ekspertów z muzeów europejskich przygotowała raport: *Wypożyczenia w Europie (Lending to Europe)*⁵, który określa główne zakresy tematyczne i zawiera praktyczne zalecenia dla muzeów, państw członkowskich UE i europejskich instytucji. Opracowanie *Wypożyczenia w Europie (Lending to Europe)* było przez wszystkich z aprobatą przyjęte podczas posiedzenia Rady Ministrów ds. Kultury 23 maja 2005 roku. Raport wraz z załącznikami oraz pełna lista odnoszących się doń dokumentów i organizowanych szkoleń (seminariów) znajdują się na stronie internetowej: WWW.museumcollectionsonthefly.org.

Przyszłe planowane konferencje i seminaria będą stanowiły kontynuację poprzednich, skupiając się na poszczególnych zagadnieniach dotyczących mobilności kolekcji i standardów wypożyczeń w Europie. Sześć grup roboczych będzie miało za zadanie zachęcać do wdrażania *Planu działań*. Przyjęcie go przez muzea Unii Europejskiej i zaangażowanie wszystkich uczestników procesu wypożyczeń będzie decydujące dla realizacji tego wspólnie uzgodnionego celu.

B. ZADANIA OGÓLNE

Celem obecnego *Planu działań* jest ułatwienie dostępu do dziedzictwa kultury Europy, uczynienie tego dziedzictwa osiągalnym dla wszystkich obywateli oraz znalezienie nowych płaszczyzn praktycznej współpracy, budowy zaufania i stosowania dobrych praktyk w realizacji wypożyczeń między muzeami.

Tworzenie właściwych warunków, które stymulują mobilność kolekcji muzealnych, powinno przebiegać w zgodzie z zasadami prawnymi państw członkowskich i służyć ochronie wartości narodowych skarbów artystycznych, historycznych i archeologicznych.

Przestrzeganie najwyższych standardów w administrowaniu wypożyczeniami (por. załączniki 1, 3 i 4 do *Wypożyczeń w Europie, Lending to Europe*), budowanie wzajemnego zaufania i współpracy, wymiana dobrych praktyk powinny stanowić etap wstępny, ponieważ pozwala to na obniżenie kosztów wymiany kulturalnej ponoszonych przez państwa członkowskie. Zwiększenie mobilności kolekcji jest kluczowym narzędziem rozwoju kultury wspólnej Europejczykom, bazującej na różnorodności i dialogu międzykulturowym.

Przy tym mobilność kolekcji jest tylko jednym z trzech głównych zadań przyszłego programu ramowego Wspólnoty Europejskiej w dziedzinie kultury. Nie tylko mobilność obiektów jak i dzieł artystycznych, ale też pracowników sektora kultury oraz dialog międzykulturowy są głównymi zadaniami przyszłego programu „Kultura” („Culture”). Te trzy zadania są współzależne i wzajemnie sprzężone.

Plan działań bazuje na zagadnieniach podkreślonych w raporcie *Wypożyczenia w Europie*. Dyskusje toczone podczas kolejnych konferencji organizowanych przez państwa przewodniczące Unii, a także na innych forach europejskich w latach 2004-2006, pozwoliły wyłonić zestaw podstawowych tematów i przedsięwzięć, na którym zbudowany został niniejszy *Plan działań*.

Zakresy działań:

1. Administrowanie wypożyczeniami i standardy wypożyczeń
2. Wzory (lub modele) gwarancji rządowych (poręczeń skarbu państwa)
3. Wycena, samoubezpieczenie i system bezubezpieczeniowy obiektów kultury
4. Zabezpieczenie przed konfiskatą
5. Opłaty za wypożyczenia i wypożyczenia długoterminowe (depozyty)
6. Budowanie zaufania / budowanie sieci współpracy (networking)
7. Digitalizacja

Każdy ze wspomnianych tutaj tematów został dalej omówiony wraz ze wskazaniem obszarów aktywności i jej uczestników.

C. ZAKRESY DZIAŁAŃ

1. Administrowanie wypożyczeniami i standardy wypożyczeń

Muzea i właściciele dzieł będą wypożyczać obiekty kultury tylko wtedy, gdy ich partnerzy zapewnią właściwe warunki ochrony w całym przebiegu wypożyczenia. Jawny i zgodny ze stosowanymi normami przebieg wypożyczenia buduje zaufanie, co sprzyja mobilności kolekcji.

Kwestie zasadnicze:

- Statut ICOM, Kodeks etyki ICOM, „Ogólne zasady administrowania wypożyczeniami”
- Wytyczne do standardów wypożyczeń / stosowanie dobrych praktyk przy formułowaniu wytycznych do standardów wypożyczeń
- Zgodność procedury wypożyczeń, formularzy i obowiązujących dokumentów (raport o stanie zabezpieczenia, formularz wypożyczenia, opis konserwatorski stanu zachowania obiektu, standardy transportów, pakowania i przemieszczania, kontrola nad środowiskiem obiektów), standardy bezpieczeństwa (w każdym sensie tego pojęcia, na każdym etapie i w każdym miejscu, w którym realizowane jest wypożyczenie)
- Określenie (zdefiniowanie) odpowiedzialności wszystkich profesjonalnych pracowników

biorących udział w procesie wypożyczenia (dyrektorzy muzeów, kuratorzy, konserwatorzy, inwentaryzatorzy, ekipy przenoszące i transportujące, doradcy ds. bezpieczeństwa, instytucje rządowe, rady powiatowe i zarządcy)

- Służby celne i procedury graniczne
- Określenie wytycznych (umowy ogólne) do obliczania kosztów.

Działania bezpośrednie 2006-2007

- Przyjęcie Kodeksu etyki ICOM i uzgodnienie jego stosowania z partnerami w wymiarze publicznym [muzea, administracja publiczna]
- Standaryzacja dokumentów-umów wypożyczenia (loan forms), stosowanie wytycznych Europejskiego Komitetu Standardów i NEMO [sieci międzymuzealne, grupy muzealników, administracja publiczna]
- Zachęcanie do przewożenia przedmiotów dziedzictwa kulturowego wyłącznie przez przewoźników gwarantujących odpowiednie standardy [muzea, administracja publiczna]
- Stosowanie Ogólnych zasad administrowania wypożyczeniami (załącznik 4 do publikacji *Wypożyczenia w Europie*) jako obowiązującej normy [muzea, administracja publiczna]
- Stworzenie i przekazanie wszystkim profesjonalnym pracownikom odpowiedzialnym za proces wypożyczenia jasnych zasad odpowiedzialności, publikacja on-line informacji o procedurach wypożyczenia [muzea, administracja publiczna].

2. Wzory gwarancji państwowych (poręczeń skarbu państwa)⁶

Gwarancje państwowe oznaczają, iż państwo zapewnia wynagrodzenie straty bezpośrednio używającemu, jeśli wypożyczony obiekt zostanie uszkodzony lub zniszczony. Zachęca się państwa członkowskie do ustanowienia i wdrożenia w życie wszechstronnych i wyczerpujących zasad poręczeń skarbu państwa, zabezpieczających wszelkie dzieła sztuki i przedmioty kultury wypożyczane dla publicznego dobra, jako alternatywy dla ubezpieczeń komercyjnych.

Kwestie zasadnicze:

- Zakres stosowania i zasady gwarancji rządowych oraz niezbędne normy pozwalające na ich wykorzystanie
- Określenie kluczowych kwestii w zasadach poręczeń Skarbu Państwa
- Wprowadzenie wzorów (modeli) poręczeń skarbu państwa przez stronę rządową i przyjęcie ich przez użytkowników i biorących w używanie
- Akceptacja wzorów (modeli) poręczeń innych krajów
- Stosowanie standardowych raportów o stanie zabezpieczenia (facility reports), umów (formularzy) wypożyczenia (loan forms) i raportów o warunkach przechowywania (condition reports)
- Dostarczanie informacji o prawnych zasadach i procedurach wypożyczenia.

Działania bezpośrednie 2006-2007

- Zachęcanie państw członkowskich do ustanowienia zasad gwarancji państwowych, które powinny być budowane na bazie standardów międzynarodowych [państwa członkowskie, administracja publiczna, prawodawcy]
- Wspomaganie państw członkowskich, które są w trakcie ustanawiania zasad gwarancji [państwa członkowskie, administracja publiczna, prawodawcy]
- Dokonywanie rewizji i sprawdzania stanu istniejących zasad gwarancji, tak aby były dostosowane do bieżącego użytku [państwa członkowskie, administracja publiczna, prawodawcy]
- Stworzenie powszechnie dostępnej strony internetowej w celu podania do wiadomości publicznej zasad gwarancji [Komisja Europejska, państwa członkowskie, administracja publiczna]
- Dokonanie przekładu zasad prawnych i wzorcowych dokumentów na języki używane w UE oraz ich publikacja na stronach internetowych [administracja publiczna].

3. Wycena, samoubezpieczenie i system bezubezpieczeniowy obiektów kultury

Pojęcie „wartości” [wyceny] w kontekście obecnego Planu działań powinno być rozumiane jako wartość ubezpieczeniowa obiektów kultury, wyrażona w walucie (danego kraju). Zazwyczaj ta wartość ubezpieczeniowa określa sumę możliwą do wypłacenia w sytuacji kompensacji strat.

„Samoubezpieczenie” jest umową pomiędzy instytucjami (na przykład państwowymi⁷), których finansowanie działalności pochodzi z tego samego budżetu. W wypadku umowy „bezubezpieczeniowej” instytucje łączy dwustronna umowa, ale ich fundusze pochodzą z innych źródeł.

Rozwiązania powyższe proponowane są jako uzupełnienie gwarancji państwowych (zalecane rozwiązanie), pozwalające na redukcję kosztów wypożyczenia (a tym samym kosztów wystawy) dzięki przestrzeganiu standardów oraz zasad wzajemnego zaufania przez obie strony – użytkującą i biorącą w używanie.

Kwestie zasadnicze:

Wycena

- Otwarcie dyskusji nad tą kwestią
- Wartość ubezpieczeniowa to nie to samo co wartość rynkowa
- Uzasadnienie wartości ubezpieczeniowej
- Utrata wartości (deprecjacja) w wyniku szkody

Samoubezpieczenie / system bezubezpieczeniowy

- Otwarcie dyskusji nad tą kwestią
- Unikanie kosztów ubezpieczenia
- Zaufanie i umowa dwustronna (porównaj także punkt C6 „Budowanie zaufania”)
- Uwierzytelnienie (autoryzacja) takich umów
- Odpowiedzialność.

Działania bezpośrednie 2006-2007

Wycena

- Publikacja i rozpowszechnienie informacji w celu wywołania dyskusji [wszyscy uczestnicy]

- Konferencja w Helsinkach „Zachęta do mobilności zbiorów”, lipiec 2006
- Utrzymywanie niskich wartości ubezpieczeniowych [muzea]
- Wprowadzanie uzasadnionej wartości ubezpieczeniowej i wnioskowanie do strony wypożyczającej o uzasadnienie proponowanych wartości ubezpieczeniowych [muzea].

Samoubezpieczenie / system bezubezpieczeniowy

- Rozpropagowanie „dobrych praktyk” przez te państwa członkowskie UE, gdzie system samoubezpieczeniowy lub bezubezpieczeniowy już funkcjonuje [grupy robocze]
- Pobudzanie rozwoju polityki, regulacji i zasad prawnych systemu bez-ubezpieczeniowego [wszyscy uczestnicy]
- Brak nakazu stosowania ubezpieczeń [administracja publiczna]
- Publikacja i rozpowszechnienie informacji w celu wywołania dyskusji [wszyscy uczestnicy]
- Jeśli system samoubezpieczeniowy lub bezubezpieczeniowy jest możliwy do wprowadzenia na poziomie narodowym (kraju), rozszerzenie jego regulacji w celu tworzenia umów dwustronnych (gdy nie funkcjonują gwarancje państwowe) [rządy].

4. Zabezpieczenie przed konfiskatą

Państwa członkowskie UE wydają prawne poręczenia, gwarantujące iż przedmioty kultury czasowo wypożyczone z innego kraju będą na czas wypożyczenia prawnie chronione przed jakąkolwiek formą konfiskaty lub zajęcia.

Kwestie zasadnicze:

- Systemy zabezpieczenia przed konfiskatą chroniące przed zajęciem (zgodne z międzynarodowymi zobowiązaniami traktatowymi)
- Systemy wsparte przez przyjęte standardy międzynarodowe
- Elastyczne i proste zasady, które można łatwo stosować bez nadmiernej biurokracji

- Jeśli biorący w używanie nie może jeszcze zastosować zabezpieczenia przed konfiskatą, zachęcanie wypożyczających do udzielania dzieł (obiektów) bez wymagania zabezpieczenia.

Działania bezpośrednie 2006-2007

- Podjęcie działań prawnych i administracyjnych [rządy, administracja państwowa]
- Zapewnienie, że system prawny jest możliwie najbardziej wszechstronny, uwzględniający międzynarodowe zobowiązania traktatowe [rządy, administracja państwowa]
- Zapewnienie, iż wypożyczający i biorący w używanie wypełniają zobowiązania zgodnie z międzynarodowymi zasadami i kodeksami etycznymi [muzea]
- Stworzenie punktów informacji w celu opracowania ankiet na temat regulacji prawnej [administracja państwowa, stowarzyszenia muzeów].

5. Opłaty za wypożyczenia i wypożyczenia długoterminowe (depozyty)

Unikanie opłat pobieranych za wypożyczenia odciąża budżety muzeów, pozwalając wykorzystać te środki na inne cele, z czego korzyść płynie zarówno dla muzeów w Europie, jak i dla obywateli Wspólnoty. Wypożyczenia długoterminowe (depozyty) są ekonomicznym sposobem na wzbogacenie zbiorów, wzmocnienie pozycji mniejszych muzeów i wykorzystanie większej części zbiorów dla pożytku publicznego.

Kwestie zasadnicze:

- Zmniejszenie wszelkich obciążeń finansowych, którymi wypożyczający obciążają muzea biorące w używanie.
- Zdefiniowanie istoty i statusu wypożyczeń długoterminowych w celu wyjaśnienia różnicy między nimi a wypożyczeniami krótkoterminowymi
- Umieszczenie wypożyczonych obiektów we właściwym historycznym i kulturowym kontekście w celu wyrazistego zarysowania profilu istniejących zbiorów

- Rozpowszechnianie informacji, praktykowania zasad oraz rekomendowanie wypożyczeń długoterminowych w Unii Europejskiej
- Czynienie znanymi mało znanych kolekcji
- Inicjowanie wymiany, dwustronnych (bliźniaczych) przedsięwzięć i działań partnerskich między muzeami w celu zachęty do wypożyczeń długoterminowych.

Działania bezpośrednie 2006-2007

- Włączenie strategii wypożyczeń długoterminowych do zarządzania zbiorami muzealnymi [muzea, rady i organizacje muzealne, instytucje sprawujące opiekę nad dziedzictwem, rządy]
- Ograniczenie lub wykluczenie opłat za wypożyczenie [państwa członkowskie UE, rządy, muzea]
- Ograniczenie czasu wypożyczenia do maksimum 3- 5 lat (umowy mogą być odnawiane) [państwa członkowskie, muzea]
- Promowanie standardów wypożyczeń długoterminowych między muzeami jako właściwej drogi w dobrej praktyce [muzea, rady i organizacje muzealne, instytucje sprawujące opiekę nad dziedzictwem, rządy]
- Zachęcanie do utrzymywania kontaktów między muzeami poprzez wypożyczenia długoterminowe, zwłaszcza w celu czynienia bardziej znanymi mało znanych kolekcji [muzea, narodowe i europejskie organizacje muzealne]
- Zbadanie możliwości zastosowania samoubezpieczenia i systemu bezubezpieczeniowego do wypożyczeń długoterminowych (oraz wymiany) oraz / lub zapewnienie, że system ochrony przed konfiskatą zabezpiecza wypożyczenia długoterminowe [muzea, rządy, administracja państwowa]

6. Budowanie zaufania / budowanie sieci współpracy między muzeami (networking)

Stworzenie europejskiej strefy kulturowej, która byłaby bazą dla wszechstronnej wymiany kulturalnej. Budowanie zaufania i intensyfikacja kontaktów między partnerami wszelkich szczebli w celu zwiększenia

liczby wypożyczających i biorących w używanie oraz w celu promocji wymiany dóbr kultury.

Kwestie zasadnicze:

- Budowa zaufania między profesjonalistami dzięki intensyfikacji kontaktów na poziomie europejskim, aby zapanowała wzajemność stosowania reguł przewodnich we współpracy partnerskiej
- Rozwijanie partnerstwa w wypożyczeniach długoterminowych
- Wspieranie narodowych i europejskich sieci organizacji, udział w konferencjach i warsztatach
- Formułowanie wytycznych i rekomendacja najlepszych praktyk
- Zgoda na przyjęcie odpowiedzialności
- Zachęcanie pracowników muzeów do uzyskania kwalifikacji kustoszy
- Bliźniacze partnerstwo dużych i małych, a także oddalonych od siebie muzeów.

Działania bezpośrednie 2006-2007

- Wspomaganie wymiany międzynarodowej i współdziałania muzealników oraz europejskich sieci organizacji muzealnych (takich jak NEMO i ICOM Europe), rozszerzanie współpracy na istniejące sieci [Komisja Europejska, rządy, administracja państwowa]
- Wzrost funduszy na rzecz sieci europejskich (w celu zwiększenia ilości grantów wyjazdowych pozwalających muzealnikom uczestniczyć w sieciach współpracy) [Komisja Europejska, rządy]
- Organizacja konferencji mających na celu rozszerzenie kontaktów, dzielenie się doświadczeniami i promowanie dobrych praktyk [muzea, organizacje muzealne]
- Upowszechnienie wiedzy o istnieniu wytycznych i baz danych poprzez wykorzystanie europejskich i narodowych sieci oraz odpowiadających im portali Internetowych [Komisja Europejska, rządy, administracja państwowa]

- Organizacja warsztatów i rozwijanie e-nauczania (e-learning – szkolenia za pośrednictwem Internetu) w celu upowszechnienia profesjonalnych ekspertyz (doradztwa) [muzea, organizacje muzealne]
- Zachęta do długoterminowych projektów partnerskich, współpracy i wspólnych programów badawczych [wszyscy uczestnicy].

7. Digitalizacja

Digitalizacja zbiorów muzealnych i treści kulturowych ułatwia dostęp do dzieł kultury. Dostarcza dodatkowej informacji o skarbach kultury, zwłaszcza gdy dzieła lub zainteresowani nimi widzowie nie mogą podróżować. Informacja cyfrowa rozszerza także zasięg wypożyczeń dóbr kultury.

Kwestie zasadnicze:

- Digitalizacja zbiorów muzealnych
- Copyright (prawa autorskie)
- Dostęp do zdigitalizowanej informacji
- Kompatybilne standardy digitalizacji
- Aktywne uczestnictwo w pracach UE koordynujących digitalizację dziedzictwa kulturowego oraz tworzenie europejskiej przestrzeni dziedzictwa cyfrowego.

Działania bezpośrednio 2006-2007

- Inwestowanie w digitalizację zbiorów muzealnych [muzea, rządy, administracja państwowa]
- Wykorzystanie informacji cyfrowej do rozbudowania informacji o zbiorach i poszerzenia pola oddziaływania wypożyczanych dzieł kultury [sieci współpracy międzymuzealnej, sieci współpracy profesjonalnej]
- Rozwijanie i stosowanie powszechnie przyjętych standardów digitalizacji dla muzeów, wykorzystanie europejskich sieci współpracy do koordynacji działań związanych z digitalizacją, a także współpraca z innymi instytucjami opiekującymi się dziedzictwem (biblioteki, archiwa) [sieci współpracy międzymuzealnej, sieci współpracy profesjonalnej]
- Wspólny wkład we wdrożenie programu Komii

Europejskiej pod nazwą 2010 Biblioteki Cyfrowe oraz Dynamicznego Planu Działań (DAP) w celu ogólnoeuropejskiej koordynacji digitalizacji zasobów kultury i nauki (2005) [sieci współpracy międzymuzealnej, muzea, państwa członkowskie, Komisja Europejska].

D. WDROŻENIE I NASTĘPSTWA

Plan działań zobowiązuje wszystkich wymienianych wyżej uczestników do rozwijania, wymiany, stosowania i wspomagania dobrych praktyk oraz powszechnie przyjętych standardów wypożyczeń między muzeami w Unii Europejskiej. Współpraca i współ-odpowiedzialność, budowa wzajemnego zaufania są głównymi czynnikami wdrożenia w UE niniejszego Planu działań.

Sieci współpracy międzymuzealnej i stowarzyszenia muzealników powinny:

- nadać możliwie największy rozgłos niniejszemu Planowi Działań oraz wytycznym dotyczącym mobilności kolekcji
- wywoływać i podtrzymywać dyskusję na różnych forach, wprowadzając innych uczestników i profesjonalistów w problematykę muzeów.

Państwa członkowskie powinny:

- stworzyć forum dialogu na poziomie narodowym na temat mobilności kolekcji i standardów wypożyczeń
- zbadać możliwość usunięcia prawnych i administracyjnych przeszkód w mobilności kolekcji na poziomie narodowym
- poprzez organizację konferencji i spotkań zachęcać do europejskiego dialogu na temat mobilności kolekcji oraz standardów wypożyczeń.

Komisja Europejska powinna:

- wspierać mobilność kolekcji poprzez podejmowanie inicjatyw i poprzez wdrażanie niezbędnych działań
- wspomagać prace państw członkowskich

i europejskich stowarzyszeń muzealnych, takich jak NEMO

- wspierać mobilność kolekcji w ramach przyszłych programów kulturalnych.

Grupy robocze

Sześć grup roboczych⁸ będzie wspomagać wdrożenie *Planu działań*, proponując konkretne rozwiązania w poszczególnych zakresach i stymulując dyskusje na ich temat. Grupy robocze składają się z ekspertów pochodzących z muzeów, sieci współpracy międzymuzealnej, grup muzealników i przedstawicieli administracji państwowej. Grupy otwarte są na przedstawicieli państw UE. Każda z nich pracować ma w swoim zakresie działania, głównie za pośrednictwem mediów elektronicznych. Przewodniczący grup będą regularnie składać raporty osobom sprawującym prezydencję Unii w danym okresie, zaś aktualni przewod-

niczący Unii koordynować będą wdrożenie *Planu działań* w zgodzie z planem pracy dla kultury i Komitetami ds. Kultury Rady Europy.

Terminarz prac i informacja

Wstępny okres wprowadzania Planu działań jest przewidziany na lata 2006-2007. Raport o postępie prac będzie opublikowany latem 2007 roku.

Informacje na temat zagadnień związanych z mobilnością kolekcji, rozbudowywanych europejskich standardów wypożyczeń i dokumentów odnoszących się do ich wprowadzenia w życie publikowane będą na stronach:

WWW.museumcollectionsonthemove.org.

Tłumaczenie z jęz. angielskiego
Dorota Folga Januszewska

Przypisy

¹ W niniejszym przekładzie na język polski zastosowano następujące tłumaczenie pojęć:

Condition report – raport o warunkach przechowywania

Facility report – raport o stanie zabezpieczenia

Legal framework – prawne zasady

Loan fee – opłata za wypożyczenie

Loan form – umowa (formularz) wypożyczenia

Long term loan – wypożyczenia długoterminowe, zwane często w polskiej terminologii „depozytami”.

Museums network – sieci współpracy między-muzealnej

Professionals in the museum field – muzealnicy

² Przedstawicielami krajów sprawujących kolejno przewodnictwo w Unii byli w zespole ds. Planu Działania: Frank Bergevoet i Astrid Weij z Holandii, Hillary Bauer z Wielkiej Brytanii, Jean-Luz Koltz z Luksemburga, Ulrike Emberger i Armin Mahr (przewodniczący) z Austrii, Minna Karvonen i Päivi Salonen z Finlandii, Mechthild Kronenberg, Günther Schauerte i Werner Weber z Niemiec.

³ Introductory Note z 29 października 2004 oraz projekt Konkluzji Rady zawarty w Planie Pracy dla programu *Culture* 2005-2006 (13839/04).

Rezolucja Rady z 24 listopada 2003 na temat współpracy między instytucjami muzealnymi (2003/C 295/01).

Rezolucja Rady z 25 czerwca 2002 na temat nowego planu w dziedzinie europejskiej współpracy kulturalnej (2002/C 162/03).

Rezolucja Rady z 19 grudnia 2002 wdrażająca plan pracy

na polu europejskiej współpracy kulturalnej: europejska wartość dodana oraz mobilność osób i cyrkulacja dzieł w sektorze kultury (2003/C 13/03).

⁴ *Enhancement and Promotion of Cultural Heritage of European Significance* – konferencja, 17-19 marca 2003, Ateny, Delfy, Grecja.

Which Management Standards and Models for Europe's Museums?, 9-10 października 2003, Neapol, Włochy.

Museum Collections on the Move, konferencja, 28-29 października 2004, Haga, Holandia.

Increasing the Mobility of Collections, konferencja, 27-28 listopada, Manchester, Wielka Brytania.

Encouraging the Mobility of Collections, konferencja, 20-21 lipca 2006, Helsinki, Finlandia.

⁵ *Zasady wypożyczania obiektów i współpracy między muzeami w krajach Unii Europejskiej*, „Muzealnictwo” nr 46, 2005, s. 9-44, ze wstępem D. Folgi-Januszewskiej, współautorki dokumentu.

⁶ Angielskie pojęcie „state indemnity” może być tłumaczone na język polski jako „gwarancje państwowe”, ponieważ jednak polska **Ustawa z 8.5.1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne (Dz.U. Nr 79, poz. 484)** – używa także terminu „poręczenia”, w niniejszym tekście posługiwać się będziemy pojęciem „gwarancji”, gdy mowa ogólnie o zabezpieczeniu przez państwo i pojęciem „poręczeń”, gdy chodzi o konkretne akty prawne lub regulacje wykonawcze.

⁷ Tzn. takimi, których zbiory stanowią majątek narodowy lub majątek skarbu państwa

⁸ Zakres Działania 7 (Digitalizacja) jest wspierana przez narodowe reprezentacje grup (NRG) ds. koordynacji digitalizacji zasobów kultury i nauki.

Powołane grupy robocze, w których reprezentowana jest Polska:

Grupa ds. zabezpieczenia przed konfiskatą:

Hillary Bauer, Wielka Brytania
Henrietta Galambos, Węgry
Dorota Folga-Januszewska, Polska
Agnes Kiss, Węgry
Sabine Gimbrere, Holandia
Pascal Hammon, Francja
Fionnuala Croke, Irlandia
Tiina Erkainen, Finlandia
Katrin Schenk, Niemcy

Pilar Barraca, Hiszpania
Smaragda Boutopoulou, Grecja

Grupa ds. budowania zaufania:

Barbara Berlowicz, Dania
Dominique Ferriot, Francja,
Dorota Folga-Januszewska, Polska
Fernando Luis Fontem Blanco, Hiszpania
Udo Gösswald, Niemcy
Monika Hagedorn-Saupe, Niemcy,
Anja-Tuulikki Huovinen, Finlandia
Margriet de Jong, Holandia
Mechtild Kronenberg, Niemcy
Jack Lohman, Wielka Brytania
Dragos Eduard Neamu, Rumunia
Günther Schauerte, Niemcy
Joana Sousa Monteiro, Portugalia
Martin Spiteri, Malta

European Union Action Plan for Promotion, Mobility of Museum Collections, and Creation of Loan Standards

The procedure of mutual loans of works of art and cultural objects, i.e. the mobility of collections, comprises the very essence of the activity pursued by museums. The best practices, universally accepted loan standards, and guarantees by the governments of European Union member states, encourage museums of various sizes in all parts of the Union to create a wide panorama of culture, in this way assisting Europeans to appreciate and enjoy the diversity of their joint heritage.

The presented Action Plan, translated from the English, is to support the implementation of Council Resolution no. 13839/04, which established Mobility (of works of art, art collections and exhibitions) as one of the five priorities within the "Culture 2005-2006" project. Subsequent steps leading towards closer cultural cooperation in the European Union will be taken by states whose representatives will hold the office of President.

In the spring of 2006, at the time of the Austrian presidency, a team composed of six representatives of those states which in

2004-2007 held this post, met in Vienna to outline an action plan concerning the loan of objects for exhibitions held in EU countries. The Action Plan was discussed in the course of a conference on "Encouraging the Mobility of Collections" (Helsinki, 21 July 2006), and was approved by the culture committee on 17 October 2006.

Future planned conferences and seminars will concentrate on particular issues pertaining to the mobility of collections and loan standards in Europe. Six groups will be entrusted with the task of implementing the Action Plan, whose acceptance by the museums of the European Union and the involvement of all the participants of the loan programme will prove decisive for the realisation of this jointly coordinated target.

Translation from the English
Dorota Folga-Januszewska

□